

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
ҚАРОР
Правительство Республики Таджикистан
ПОСТАНОВЛЕНИЕ

аз 30 сентябри соли 2021
ш. Душанбе

В. Таҳирӣ
А.
Ҷ. М.
С. Ш.
Абдуҷамил Раҷабов
Абдуҷамил Раҷабов
Абдуҷамил Раҷабов
Абдуҷамил Раҷабов
Абдуҷамил Раҷабов
Абдуҷамил Раҷабов
Абдуҷамил Раҷабов

Дар бораи Стратегияи Ҳифзи солимии аҳолии
Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030

Мутобиқи моддаи 5 Кодекси тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон
Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор мекунад:

- Стратегияи Ҳифзи солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 ва Нақшаи ҷорабиниҳои амалисозии Стратегияи Ҳифзи солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 барои солҳои 2021-2023 тасдиқ карда шаванд (замимаҳои 1 ва 2).
- Вазорати тандурустӣ ва Ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон:

- яқчо бо вазорату идораҳои дахлдор ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ амалисозии стратегияи мазкур ва нақшаи ҷорабиниҳои амалисозии онро дар доираи маблағҳои хамасола пешбинишудаи бучети давлатӣ барои соҳаи тандурустӣ ва Ҳифзи Тоҷикистон манъ накардааст, таъмин намояд;
- оид ба ҷараёни амалисозии стратегияи мазкур ва нақшаи ҷорабиниҳои амалисозии он ҳар сол то 20 январ ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон маълумот манзур намояд.

Раиси
Ҳукумати Ҷумҳурии
Тоҷикистон

Эмомалӣ Раҳмон

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
ҚАРОР
Правительство Республики Таджикистан
ПОСТАНОВЛЕНИЕ

от 30 сентября 2021 года
ш. Душанбе

О Стратегии охраны здоровья населения
Республики Таджикистан на период до 2030 года

В соответствии со статьей 5 Кодекса здравоохранения Республики Таджикистан Правительство Республики Таджикистан постановляет:

- Утвердить Стратегию охраны здоровья населения Республики Таджикистан на период до 2030 года и План мероприятий реализации Стратегии охраны здоровья населения Республики Таджикистан на период до 2030 года на 2021-2023 годы (приложения 1 и 2).
- Министерству здравоохранения и социальной защиты населения Республики Таджикистан:

- совместно с соответствующими министерствами и ведомствами и местными исполнительными органами государственной власти обеспечить реализацию настоящей стратегии и плана мероприятий её реализации в рамках ежегодно предусмотренных средств государственного бюджета для отрасли здравоохранения и социальной защиты населения и других источников, не запрещённых законодательством Республики Таджикистан;
- ежегодно до 20 января предоставлять Правительству Республики Таджикистан информацию о ходе реализации настоящей стратегии и плана мероприятий её реализации.

Председатель
Правительства Республики
Таджикистан

Эмомалӣ Раҳмон

Доҳияи шуъба № 1692
07.10.21
БАЗОРАТИ ТАНДУРУСТИ ВА
ҲИФЗИ ИҶТИМОИИ АҲОЛИИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Стратегияи хифзи солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
барои давраи то соли 2030

1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Стратегияи хифзи солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 (минбаъд - Стратегия) раванди истохот дар соҳаи тандурустиро муайян намуна, роҳҳои рушди минбаъдаи соҳаи хифзи солимии аҳолиро пешбинӣ мекунад.
2. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон хифзи солимии аҳолии яке аз самтҳои афзалиятноки сисмати давлатро ташкил медиҳад.
3. Стратегия ба ҳамгирони уҳдадорҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар робита бо Ҳадафҳои Рушди Устувор (ҲРУ) мусоидат мекунад.
4. Ҳангоми таҳияи Стратегия ҳадафҳои стратегияи давлат ба инобат гирифта шудаанд. Солимии аҳолии ва хизматрасонии тиббии мусоид барои рушди иқтисодиёти давлат таъсири мусбат дорад.
5. Таҷрибаи соҳаи охир нишон дод, ки ҷомеаи ҷаҳонӣ барои хифзи саломатии аҳолии аз ҳар гуна бемориҳои сиротӣ омода набуда, таҳияи ҳуҷҷати стратегия барои раванқ додани фаволияти мусассисаҳои тиббӣ мӯвофиқи мақсад мебошад.
6. Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дастрасӣ ба хизматрасониҳои тиббиро кафолат медиҳад, ки бори дар наёмҳои Президентӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон таъкид шудааст. Иҷрои кафолатҳои конститутсионӣ бо Кодекси тандурустӣ ва дигар қонунҳо, инчунин стратегияҳо ва барномаҳои дахлдори давлатӣ дастгирӣ карда мешаванд.
7. Дурнамои Стратегияи мазкур мӯтобиқи афзалиятҳо ва уҳдадорҳои дарозмуддати Стратегияи миллӣ рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи то соли 2030 барои ноил шудан ба ҲРУ, аз ҷумла паст кардани нобаробарӣ, таҳкими баробарии иҷтимоӣ ва некуаҳволий, зиёд намудани сармои инсонӣ ва беҳтар намудани нишондодҳои солимӣ ва дарозмудрии миллат тавассути таъмини дастрасии баробар ба хизматрасонӣ дар соҳаи тандурустӣ ва ғизо таъия шудааст.

2. ҲАДАФҲОИ СТРАТЕГИЯ

8. Ҳадафи Стратегияро суръат бахшидан ба пешрафт дар самти фарогирии ҳамачонибан аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо хизматрасонии

тиббӣ санитарии дастрас ва босифат тавассути таъкиди ниЗОМИ стратегия идоракунӣ, ноил шудан ба маблаггузории устувор, тивминот бо кадрҳо ва рушди технологияҳои мӯсоир ташкил медиҳад.

9. Расидан ба ҳадафҳои Стратегия ба принципҳои асосии зерин асос меёбад:

- 1) тақмили раванди кабули қарорҳои асоснокшуда, ки бо дадегҳо асос ёфтаанд.
- 2) соҳаи тандурустии ба аҳолии нигаронидашуда мафҳуми асосии таъминии адолат дар дастрасӣ ба хизматрасониҳои босифат тавассути истифодаи муносибати бисёрсоҳавӣ барои ҳалли омилҳои асосии иҷтимоии нобаробарии саломатию дар бар мегирад.
- 3) таъминии яқҷояшавии иҷтимоӣ ва дастрасии баробари тамоми одамон ба хизматрасонии тиббӣ бидуни ҳеҷ гуна таъбиз ва ҷудошавии иҷтимоӣ вобаста ба ҷинс, синну сол, мавқеъ, сатҳи даромад ва камбизоатӣ, наҷод, мансубияти этники, дин, шахравандӣ, категорияи иҷтимоии шахравандгон.
- 4) таҳияи ниЗОМҳои мӯсоири идоракунии иттилоотӣ (СИИ), тавсеаи рақамикунони ниЗОМИ тандурустӣ.

3. ТАҲЛИЛИ ВАЪБИ ХИФЗИ СОЛИМИИ АҲОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

§1. Шаҳхи умумии ваъби солимии аҳолии Тоҷикистон

10. Дар баробари беҳбудии шароити иҷтимоии иқтисодии зиндагӣ, беҳбудии нишондодҳои солимии шахравандони Тоҷикистон низ ба назар мерасад. Давомнокии умр аз соли 2000 то соли 2019 6,8 сол зиёд шуда, барои мардон то 73 сол ва занон 76,9 солро ташкил медиҳад.

11. Ба омилҳои гуногуни таъсиррасонии солимии аҳолии дар Тоҷикистон бемориҳои сиротӣ ва ғайрсиротӣ, аз қабили бемориҳои дилу раг ва бемориҳои роҳи нафас дохил мешаванд. Тибқи маълумоти таҳқиқоти «Сарбории глобалии бемориҳо» дар давраи солҳои 2007-2017 дар Тоҷикистон 10 сабаби асосии фавт тақрибан бетағйир боқӣ мондаанд, аз ҷумла бемориҳои ишемияи дил, сиротҳои роҳҳои нафас, сактаи мағзи сар, бемориҳои навзод, сиротҳои шадиди рӯда, сиррози ҷигар, кардиопатияи гипертонӣ, диабетӣ қанд, нуксонҳои модарзодӣ, бемории Алгеймер. Ҳамзамон, дар ин давра фавти одамон аз бемориҳои метаболиктикӣ (диабети қанд) 112 фоиз афзудааст.

12. Дар кишвар дар самти беҳтар намудани нишондодҳои солимии модар ва кӯдак пешрафти назаррас ба даст оварда шудааст. Коэффисенти фавти модарон аз 97,7 ба 100000 таваллудӣ зинда дар соли 1990 то ба 24,1 ба 100000 таваллудӣ зинда дар соли 2018 коҳиш ёфт. Сатҳи фавти модарон дар ҷаҳон аз соли 2005 то 2017 2,8 фоиз паст шудааст, дар ҳоле ки сатҳи марти модарон дар Тоҷикистон 4,2 фоиз коҳиш ёфтааст.

13. Ваъз дар робита бо нишондодҳои солимии кӯдакон низ беҳтар шуда истодааст. Дар соли 2017 сатҳи фавти кӯдакони то 5-сола мутаносибан

33 ва коэффитсиенти то 1 сола 27 буд (Тахжиқоти тиббӣ-демография-соли 2017). Дар соли 2018 хароҷоти тандурустӣ ба ҳар сари аҳоли 62,8 доллари америқоиро ташкил дод, ки аз он 26,4 фоиз аз ҳисоби маблағҳои бучети давлатӣ, 66,6 фоиз хароҷот аз ҳисоби дигар сарчашмаҳои маблағгузорӣ ва 7 фоиз аз ҳисоби шарикони рушд ва донорҳои байналмилалӣ мебошад. Дар маҷмӯъ, кишвар 7,5 фоизи Маҷмуи Маҳсулоти дохилӣ (ММД)-ро барои хароҷоти умумии тандурустӣ сарф мекунад (2018), ки аз сағҳи мисғани минтақавӣ камтар аст.

§ 2. Шарҳи умумии низоми тандурустӣ

14. Низоми тандурустӣ дар Тоҷикистон макоматеро дар бар мегирад, ки сиёсати давлатиро дар соҳаи тандурустии кишвар муайян мекунад ва барои таҳияи механизми меъёри хуҷуқӣ ва соҳавӣ, инчунин барои банақшагирии захираҳо, аз ҷумла захираҳои инсонӣ маъсӯл мебошанд. Ин дар навбати аввал, Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, инчунин дигар вазоратҳои соҳавӣ, аз қабилҳои молия, рушди иқтисод ва савдо, маориф ва ғим, меҳнат, муҳоҷират ва шугли аҳоли ва ғайраҳо мебошанд. Макомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ барои расониғани хизматрасонии маҳалли ва маблағгузории ин хизматрасонии массӯланд.

15. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, инчунин дигар вазоратҳои соҳавӣ дар якҷоягӣ вазифаҳои асосии беҳуди солимии аҳолии Тоҷикистонро иҷро мекунанд:

- идорақунӣ;
  - таъминоти захираҳои молиявӣ ва инсонӣ;
  - ҷамъоварӣ ва таҳлили иттилоот;
  - пешниҳоди хизматрасонии ва доруворӣ;
  - таъмини пешгири;
  - амнияти эпидемиологӣи кишвар.
16. Хуқумати кишвар, макомоти марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти давлатӣ вазифаҳои зеринро барои таъмини роҳбарӣ ва қабӯли қарорҳои асоснок дар самти солимии миллат ба зимма гирифтааст:

- таҳияи арзишҳои асосӣ, принсипҳои роҳбарикунанда ва сиёсати давлатӣ дар соҳаи тандурустии ҷамъиятӣ;
- таҷдиди қонунгузорӣ ва заминии меъёри хуҷуқӣ ва назорати иҷрои онҳо;

- таппаққули шарикии байнисоҳавӣ ва байниидоравӣ барои бағанд бардоштани сағҳи зиндагӣ дар кишвар;

- таваҷҷуҳи беғтар ба амалияи муосири байналмилалӣ;
- ҳамоҳангсозии кумаки байналмилалӣ ва ҳамкориҳои техникӣ.

17. Ҳадафи Стратегияи амик қардани ин раванди тавассӯти ҷалб намудани диққат ба ҷанбаҳои асосии идорақунии тандурустӣ ва тағбики амалҳои кӯтоҳмуҳдат ва дарозмуҳдат мебошад.

18. Сиёсати оқилонан маблағгузории соҳаи тандурустӣ асоси соҳаи тандурустиро дар бар мегирад. Он афкори ҷамъиятиро оид ба сафарбарқунии захираҳо, мутаахидқардонии захираҳо, харид ва барқарорқунии хароҷот муайян мекунад.

19. Ноусуғувории маъмури ва нобаробарии назарраси минтақавӣ ва ноҳиявӣ дар тақсим қардани маблағ барои соҳаи тандурустӣ, пеш аз ҳама, парокандагии манбаъҳои давлатии маблағгузориро ба амал меорад. Стратегияи мазкур ин мушкилотро тавассӯти таҳияи дастурҳо оид ба мутаахидсозии маблағҳои давлатӣ аз манбаъҳои гуногун тахти роҳбарии ягона дар сағҳи минтақавӣ дар марҳилаи аввал – дар механизми зарбурии таҷрибавӣ ва дар марҳилаи дувум – бо роҳи ворид қардани онҳо ба сохтори яғонии суғургаи тиббии давлатӣ - баъд аз ба итмом расидани раванди институтсионали дар доираи раванди таъсиси фонди суғургаи тиббӣ ҳал менамояд.

20. Стратегияи пешниҳодшуда ислохоти низоми амалқунандаи маблағгузории соҳаи тандурустиро ҳамчун як қадими муҳим дар самти бағанд бардоштани самаранокии низоми расонидани ёри тиббӣ ва ҳалли масъалаҳои муғрам, дастрасӣ ва қабилӣ қабӯл будани кумаки аввалияи тиббиро санитарӣ ва дигар хизматрасонии асосии тиббиро барои аҳоли пешбинӣ мекунад.

21. Тағбирҳои маблағгузорӣ, ки самаранокиро беғтар мекунанд ё бастаҳои имтиёз, ки дар алоҳидгӣ бе даҳолати иловалияи тарафи пешниҳодқунанда гузаронида мешаванд, дар ғумон аст, ки натиҷаҳои дилхоҳ ба даст оранд. Мукамалсозии баҳши беморхонаҳо таъсири хароҷоти давлатро ба ёри стэгсионари ба таври назаррас беғтар мекунад.

22. Расонидани хизматрасонии тиббӣ аз мавҷудияти захираҳои қадри иттилоотонишуда, салоҳиятдор ва дағленок дар соҳаи тандурустӣ вобастагӣ дорад. Банақшагири ва омӯзиши захираҳои инсонӣ, бахусс қормандони тиб, як раванди дарозмуҳдат аст ва натиҷаҳои он ба дастрасӣ ва сифати хизматрасонии тиббӣ барои аҳоли таъсир мерасонанд.

23. Захираҳои инсонӣ барои тандурустӣ «одамоне мебошанд, ки ҳадафи онҳо мусоидат ба солимии мебошад». Ба он қормандоне дохил мешаванд, ки бевосиата дар пешгири ва расонидани хизматрасонии тиббӣ, бо маълумоти тиббӣ ё бидуни он, инчунин роҳбарон, қормандони маъмури ва ёрирасон ширқат мекунанд. Қормандоне, ки дар тайёри ва таълими қормандони соҳаи тандурустӣ ва илмҳои тиббӣ иштирок мекунанд, низ қисми қудонашавандаи захираҳои қадри тандурустӣ махсӯб мешаванд.

24. Асос барои тағбики Стратегияи мазкур ин таъсири низоми банақшагирии стратегии захираҳои қадри тандурустӣ мебошад. Мавҷудияти захираҳои инсонӣ, ки хизматрасонии дахлдор пешниҳод менамоянд, барои ноил шудан ба ҳадафҳои соҳаи тандурустӣ, хусусан аз ҷиҳати дастрасӣ, адолат, сифат ва самаранокии соҳа муҳим аст. Ин низом бояд идорақунии самарабахши давлатии бозори меҳнатро дар соҳаи тандурустӣ таъмин намояд, барои гузаронидани сиёсати яғона оид ба беҳуди солимии аҳоли ва таъмини рушди усугувори низоми тандурустӣ имконият диҳад. Ин муносибат муносибати муғтазамро барои банақшагири дар назар дорад:

- 1) омӯзиши барои соҳаи тандурустӣ;

- 2) фароҳам овардани шароити мувофиқ ва мусонид барои шугл;
- 3) шарҳҳо барои мунтазам бағалд бардоштани сифат ва таъминоти таҳсилоти баъдидипломи;
- 4) тавсеаи иқтидор ва фароғияти илмӣ дар соҳаи тиб. Эҷоди шакли ҳамгиришуда барои омӯзиш, ташаккул додани малакаҳои клиникӣ ва рушди илми тиб яке аз нагҷаҳои асосии татбиқи Стратегияи мазкур мебошад.
25. Низоми иттилоотии идоракунии тандурустӣ барои Вазорати тандурустӣ ва хифзи иқтимоии аҳоли ҷиҳати қабули қарорҳои дағлеҷнок дар тамоми самтҳои муҳими идоракунии, муқаррар намудани стандартҳои хисоботи ва муқобили иттилоот дар речаи вақти воқеӣ, таъмини сатҳи бағалди амният ва маҳфияти маълумот онд ба беморон асос хисобиди мешавад. Ғайр аз он, низоми иттилоотии идоракунии тандурустӣ қодир аст, ки идоракунии, иҷро ва мониторинги хароҷотро бехтар қарда, муносибатҳои шарикони судмандро бо ҷонибҳои дағддор барқарор намояд. Низоми иттилоотии идоракунии тандурустӣ дастгирии иттилоотии раванди қабули қарорҳои дар хар як сатҳи низом барои кумаки дуруст ба даст овардани хизматрасониҳо ҷиҳати таъмини солимии аҳоли таъмин мекунад.
26. Рӯзномаи қорӣ онд ба рушди устувор дар давраи то соли 2030 зарурати рушди технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсиониро эътироф мекунад. Васеъ қардани дастрасӣ, истифода ва сифати технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионии метавонад барои ноил шудан ба ҳама Ҳадафҳои Рушди Устувор қалиди асосӣ бошад.
27. Барои бехтар қардани солимӣ ва некуағволии аҳоли дастрасӣ ба хизматрасонии асосии босифати тиббӣ зарур мебошад. Дар тӯли даҳсолаи охир, дар доираи татбиқи Стратегияи миллии солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2020, дар самти бехтар намудани дастрасӣ ба хизматрасониҳои босифати тиббӣ муваффақиятҳои назаррас ба даст оварда шудани ва нишондиҳандаҳои солимии аҳоли низ бехтар гардиданд.
28. Барои фарогирии хизматрасонии умумии тандурустӣ, хизматрасонии тиббӣ бояд дастрас, мувофиқ ва қанотбахш аз нуқтаи назари маблағгузори бошад. Хизматрасонӣ тибқи ин арзишҳо таҷрибаи бо дағлеҷо асоснокро талаб мекунад ва оғамон (беморон) бояд дар маркази ҳама гуна шакли хизматрасонӣ бошанд.
29. Дар боби мазкур таркиби асосии хизматрасониҳо баррасӣ гардида, хар яке аз ин таркибҳои барои бехтар қардани ҷанбаҳои хося саломатӣ ё қалли нобаробарӣ барои солимии тӯрухҳои осебпазир равона қарда шудааст. Ҳамаи ин дар яқҷоягӣ ба бехбудии солимӣ ва некуағволии шахрвандиони Тоҷикистон мусонидат мекунад.
30. Таъмини дастрасӣ ба хизматрасониҳои тандурустӣ:
  - рушди кумаки аввалияи тиббино санитарӣ бо тибби оилавӣ асоснокшуда;
  - хифзи солимии модару кӯдак ва хизматрасонӣ онд ба солимии ҷинсӣ, репродуктивӣ ва ҳуқуқи наврасон;
  - беморҳои сироятӣ, пешгирии, нигоҳубин ва табообат;
  - беморҳои ғайрсироятӣ, пешгирии ва табообат.

5

31. Таъмини дастрасӣ ба хизматрасониҳои асосии тандурустии ҷамъиятӣ:
  - бағалд бардоштани маъбулияти аҳоли барои саломатии худ ва дигарон тавассути тарииби тарзи ҳаёти солим;
  - бехтар қардани дастрасӣ дар шароити тандурустӣ, ҳам берун аз он;
  - татбиқи механизми таъмини бехатарӣ ва қобили қабул будани таъминоти оби нушқокӣ;
  - фароғияти пурраи соҳаи тандурустӣ ва низоми озмоишгоҳӣ.
- § 3. Имкониятҳо ва мушқилооти асосӣ
32. Дар зер баръзе аз имкониятҳои қалидӣ оварда шуданд, ки бехтар истифода бурдани онҳо лозим аст:
  - дастгирии қавии сиёсӣ: Ҷорӣ намудани хизматрасонии тиббӣ бо хароҷоти назарраси давлатӣ вобастагӣ дорад. Бо дарназардошти маҳдудияти захираҳои давлатӣ, дастгирии васеи сиёсӣ ва муайян намудани ағзалиятҳо дар соҳаи тандурустӣ барои сафарбар қардани захираҳо бо мақсади сармоғузорӣ дар соҳаи тандурустӣ аҳамияти муҳим дорад;
  - тузриши демографӣ ва эпидемиологӣ, пиришавии аҳоли ва ағзолиши беморҳои сироятӣ ба соҳаи тандурустӣ фишори назаррас мерсонанд, аз ин рӯ, диққати худро ба қалли ин мушқилоғ равона қардан лозим аст, на ба рафӣи оқибатҳои онҳо;
  - дастгирӣ аз ҷониби шарикони рушд ва донорҳои байналмилалӣ, шарикони байналмилалӣ на танҳо захираҳои муҳими молиявӣ, балки инчунин донишу таҷрибаро барои қалли мушқилоғи тандурустӣ меоранд, ки ин дастгирӣ барои пешниҳоди хизматрасониҳои асосии тиббӣ ва бағалди бардоштани иқтидори инсонӣ ва тақмиғ додани инфрасохторҳои муҳим аст;
  - тақмили шарикони давлат ва бахши ҳусеи ва фароҳам овардани ҷой барои сармоғузории ҳусеи ағзолиши сафарбаркунии захираҳо ва устувории расонидани ҳадамоти тиббӣ метардад.
4. САМТҲОИ РУШДИ СТРАТЕГИЯ
- §1. Идоракунии самаранок дар соҳаи тандурустӣ
33. Стратегияи мазкур тавассути як қатор ҷорабиниҳо амалӣ қарда мешавад, ки дар ду самти асосии он сохта шуданд:
  - идоракунии самаранок, маблағгузории устувор, таъмини қадрҳо ва рушди технологияҳои иттилоотӣ;
  - хизматрасонии тиббӣ дастрас, арзон ва босифат.
34. Замина ва дастовардҳои асосӣ. Стратегияи миллии солимии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2020 барои рушди соҳаи тандурустии кишвар як рӯйдоди муҳим гардид. Ин аввалин стратегияи ҳамаҷониба буд, ки ба таъмини ҳамоҳангии стратегӣ ва мусонидат ба ҳамгирии ҷанбаҳои тандурустӣ дар тамоми соҳаҳо ва самтҳои сиёсат равона шудааст.

6

35. Дар ҷараёни тағбиқ, ғазолияти умумии идоракунии раванди назорати низоми тандурустӣ тақмиғ дода шуд, ки ин ба дастовардҳои зерин оварда расонд:

- ба таври назаррас бехтар намулдани вазъи умумии солимии аҳоли ва навосзии низоми миллии тандурустӣ барои устувории бунёди сармоии инсонӣ дар кишвар;

- ташкили низоми муассиси Ҳамкорӣ ва идоракунии раванди ислоҳот;
- ба таври назаррас тақмиғ додани Ҳамкории байниидоравӣ байни вазоратҳо ва мақомоти давлатӣ, ҳам дар сатҳи Ҷумҳуриявӣ ва ҳам дар сатҳи минтақавӣ ва ноҳиявӣ.

36. Дар сатҳи кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ раванди бизнеснақшагирӣ ҷорӣ карда шудааст, ки идоракунии муассисаҳои тандурустиро дастгирӣ мекунад ва механизми таъмин намулдани муассисаҳо бо мустақилияти бештар дар бӯҷет ва афзалияти саломати бо ҷалби ҷомеа ва бағанд бардоштани шаффофиати низоми дар маҷмӯъ таъмин менамояд. То охири соли 2018 бизнеснақшагирӣ дар 24 ноҳияи Ҷумҳури дар сатҳи муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ ҷорӣ карда шуда, ҷорикунии он дар дигар ноҳияҳои Ҷумҳури низ ба нақша гирифта шудааст.

37. Бехтаркунӣ ва назорати сифатӣ сифати таҳсилоти тиббии оли ва миёна яке аз омилҳои асосии диққатҷалбкунанда боқӣ мемонад. Дар ин самт пешрави назаррас тавассути вориднамоеи омӯзиши солонани клиникии ғайримутамарказ дар сатҳи тодипломии таҳсилоти тиббӣ ва ниёбатан омодаозии баъдиипломии махуси дарозмуҳлат (2-сола) барои тиббонии олилавӣ ба даст омадааст.

38. Дар баробари дастовардҳо масъалаҳои ҳалношудани алоқаманд ба бехтаркунии соҳаи тандурустӣ ва мушкilotи нави муҳити рушдбанда боқӣ мондаанд:

- Ҳамгирии ҳадамотҳои тандурустӣ ва Ҳифзи иҷтимоии аҳоли то ҳол анҷом наёфтааст. Бо дарназардошти вазифаҳои васеъ, дар назди Вазорати тандурустӣ ва Ҳифзи иҷтимоии аҳоли вазифаи бениҳоят вазнин Ҷиҳати ба таври таъҷилӣ Ҳамгирии намулдани ғазолияти ҳадамотҳои тандурустӣ ва Ҳифзи иҷтимоии аҳоли истодааст, ки ин ҳам бооз маблағгузори иловагиро талаб мекунад;

- вазифаи идоракунии тандурустӣ на ҳамеша бо дастгирии мувофиқи иттилоотӣ тақвиғт дода мешавад. Истифодаи маҳдуди далелҳо ва эътирофи пасти таъсири воқеӣ ба истифодаи босамари захираҳо ва сифати пасти раванди қабули карорҳо оварда мерасонад. Аз ҷумла, ин ба масъалаҳои истифодаи оқилонаи захираҳои соҳаи тандурустии вилоятӣ ва ноҳиявӣ тааллуқ дорад, ки ин раванди мониторинг ва баҳодихии тағбиқи стратегияро мушкил месозад. Нишондоҳо на ҳама вақт ба вазъи ҳақиқӣ мувофиқат мекунанд;

- низоми иттилоотии босамари тандурустӣ: айни замон низоми иттилоотии тандурустӣ маълумоти Ҷамъабастшударо дар сатҳи вилоятҳо, ноҳияҳо ва муассисаҳои тандурустӣ оид ба вазъи тандурустии Ҷамъиятӣ ва

ғазолияти муассисаҳои тандурустӣ, инчунин маълумотро оид ба Ҳисобҳои миллии тандурустӣ, даромад ва хароҷотҳои муассисаҳои тандурустӣ дорад. Маълумотҳои маъмур барои идоракунии саривақтии соҳаи тандурустӣ ва баҳодихии ғазолияти муассисаҳои тандурустӣ бениҳоят заруранд; аммо онҳо далелҳои фардии беморонро надоранд, ки истифодаи ҷунин маълумотро маҳдуд месозад;

- то ҳол мушкilotи самти Ҳамкории байнисоҳавӣ дида мешавад. Ба сифати воситаҳо барои дастгирии Стратегияи миллии солимии аҳоли Ҷумҳурии Тоҷикистон барои даврани солҳои 2010-2020 воситаҳои амудӣ ва нақшаҳо, ки Ҳамгирии мувофиқозии пурраро талаб мекунанд, қабул карда шуданд. Алоқаи мутақобилаи байни стратегияи тандурустӣ ва дигар стратегияҳои соҳавӣ то ҳол равшан муайян карда нашудааст. Бо таъмин намулдани мувофиқати байни стратегияҳои соҳавӣ, стратегияҳо ва нақшаҳои давлатӣ, инчунин, метавонад бевосита барои расидан ба ҳадафҳои рушди устувор мусоидат намояд, ки «низоми ниёбатан ботарғибро дар таъмини рушди устувор» пайгирӣ намулда, ба «об кардани ҷх» дар соҳа барои амалиозии Ҳадафҳои Рушди Устувор даъват менамояд. Ба раванди ислоҳотҳо муҳлати дарозӣ мувофиқозии ҳуҷҷатҳои стратегӣ бо муассисаҳои байнисоҳавӣ ва норозигии мавҷуда хангоми амалиозии лонхаҳои алоҳида монса мешаванд;

- самаранокии пасти ва Ҳамкории номувофиқ дар идоракунии захираҳои берӯна ва сармоҳои хоричӣ, дар набасти худ, самаранокии истифодаи маблағҳои барои расидан ба ҳадафҳои асосӣ ҷалбшударо коҳиш медеҳад.

39. Мақсадҳо, вазифаҳо, амалҳо ва натиҷаҳои таҳминӣ. Стратегия мақсадҳои зеринро бо вазифаҳо ва ҷорабинҳои мувофиқ аз рӯи ҳар як мақсад барои таъмини расидан ба онҳо муайян менамояд.

40. Мақсади асосӣ ин мусоидат ба идоракунии самаранокӣ низоми миллии тандурустӣ ба шумор рафта, аз ҷунин вазифаҳо иборат мешавад:

- муқаммалозии идоракунии соҳаи тандурустӣ ҳам дар сатҳи миллии ва ҳам дар сатҳи маҳаллӣ (вилоятӣ, ноҳиявӣ);
- бағанд намулдани иқтидори идоракунии дар ҳама сатҳҳои идоракунии соҳаи тандурустӣ тавассути омӯзиш;

- таъсири низоми марказонидашудани самаранокӣ Ҳадамоти назорати давлатии санитарно эпидемиологияи Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- қабули нақши босамари назорати сифат ва бехатарии Ҳиматрасонии тандурустӣ аз тарафи муассисаҳо ва шахсонӣ алоҳидаи ҳуқуқӣ ва воқеӣ;

- таъсири механизми самаранокӣ Ҳамкории кумаки доноӣ бо мақсади таъсири муттаҳидозии Ҳамчунони захираҳои моллиавӣ барои амалиозии Стратегия.

41. Барои расидан ба ин мақсадҳо ҷунин амалҳо анҷом дода мешаванд:

1) муқаммалозии идоракунии соҳаи тандурустӣ ҳам дар сатҳи миллии ва ҳам дар сатҳи маҳаллӣ (вилоятӣ, ноҳиявӣ);

- муқаммалозии заминани меъёри ҳуқуқӣ барои дақиқ ҷудо намулдани ҳуқуқ ва вақолатҳои мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар

соҳаи тандурустӣ. Бехтаркунии иқтидори идоракунии мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар самти сиёсат ва идоракунии соҳаи тандурустӣ;

- таҳияи принципҳои роҳбарикунандаи мушаххас барои ҳамкорихони байнисоҳавӣ ва иштироки ҷомеа дар қабули қарор ва таҳияи ҷораҳои сиёсат;

2) бағаланд намудани иқтидори идоракунии дар ҳама сатҳҳои идоракунии соҳаи тандурустӣ тавассути муқаммалсозӣ ва таъмини устуворнокии курси омӯзиши инноватсионии яқсолаи «Менеҷменти тандурустии ҷамъиятӣ» дар сатҳи таҳсилоти тиббии баъдидипломӣ ва рушди муттасили касбӣ;

3) расадан ба самаранокии фароғияти низоми марказонидишудани Хадмоти назорати давлатии санитарно-эпидемиологӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон:

- таҳияи ҳуҷҷатҳои меъёрӣ оид ба ҳама шаклҳои фароғият, ки риояи меъёрҳо ва қоидаҳои санитарно-эпидемиологиро танзим менамоянд;

- таҳия ва азнавсозии талабот оид ба таъмини об, санитария ва бехдошти ва идоракунии партовҳои тиббӣ барои аккредитатсияи муассисаҳои таъбаатнопрофилактикӣ;

- муқаммалсозии сохтори идоракунии мақомотҳо ва муассисаҳои Хадмоти назорати давлатии санитарно-эпидемиологӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва вориднамоии модели муносиби идоракунии дар ҳама сатҳҳо;

- тақсироти дурӯсти уҳдадорихон мақомоти назоратӣ оид ба бартарарф намудани ҳолатҳои тақрорёбии уҳдадорихо байни яқдилар;

- муқаммалсозии иқтидори идоракунии мақомот ва муассисаҳои назорати санитарно-эпидемиологӣ аз ҳисоби ҷалби хизматчиёни дараҷаи олии аз рӯи ихтисосҳои гигиена, эпидемиология, санитария ва тандурустии ҷамъиятӣ;

4) қабули нақши босамари назорати сифат ва бехатарии хизматрасонихон тандурустӣ аз тарафи муассисаҳо ва шахсонии алоҳидани ҳуқуқӣ ва воқеӣ:

- мустаҳкамнамони дониши табибон ва қормандони миёнаи тиббӣ дар кишвар тавассути амалисозии консепсияи таҳсилоти тиббӣ, ки ба сифати рушди касбии тодипломӣ, баъдидипломӣ ва муттасил асос қарда шудааст;

- таъвияти нуруи кишвар оид ба таҳия, пахнкунӣ, баҳодихӣ ва азнавқунии дастурамалҳо оид ба таҷрибаи клиникӣ ба маълумоти дилелнок асосёфта;

- боздид ва таҳияи стандартҳо барои аккредитатсияи муассисаҳои тандурустӣ ва дастгирии истифодашавӣ ва вориднамоии стандартҳои маъқур дар ҳама муассисаҳои мувофиқи кишвар;

- шарҳи стандартҳои аккредитатсияи мавҷуда ва таҳияи стандартҳои нав барои хизматрасонихон бештар истифодашаванда, ба монанди пешгирии ва таъбаати сил, вирусӣ норасоии масунити одам, стоматология, иммунизатсия, хизматрасонихон озмоишӣ, хизматрасонии санаторно-курортӣ, кумаки палпиативӣ ва таҷрибаи тиббӣ хусусӣ;

- омӯзонидани қормандон ва менеҷерони тандурустӣ оид ба бағаландкунии сифати хизматрасонии тиббӣ тибқи стандартҳои байналмилали;

- таҳия ва вориднамоии низоми мониторинги бехатарӣ ва сифати таъбаати беморон.

42. Натичаи ин амалҳо таъсис додани вазифаи самаранокӣ роҳбарикунанда ва идоракунии соҳаи тандурустӣ дар асоси ҷунин натичаҳои пешбинӣшуда мешавад:

- воридқардонии модели ҳамгироишудани идоракунии хизматрасонихон тандурустӣ ва баҳодихии онҳо;

- фароғияти устувор ва бехтари барномаи курси омӯзиши инноватсионии яқсолаи «Менеҷменти тандурустии ҷамъиятӣ» дар сатҳи таҳсилоти тиббии баъдидипломӣ ва рушди муттасили касбӣ;

- бағаланд намудани шаффофият ва ҳисоботдихӣ дар сатҳи ҳама соҳа;

- фароғияти модели шарикӣ самаранок ва ҳамоҳангсозӣ барои идоракунии кумаки беруна;

- қорғардонии низоми яқсонии иттилоотии тандурустӣ;

- таъсисии низоми самаранок ва марказонидишудани Хадмоти назорати давлатии санитарно-эпидемиологӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- ҳамгироии ҷанбаҳои тандурустӣ дар ҳама соҳаҳои илпохоти сиёсати давлатӣ.

§2. Мабағатгузории устувор

43. Дар солҳои охир рушди устувори иқтисодӣ дар Ҷумҳурии ба афзоиши назарраси хароҷоти давлатӣ ба соҳаи тандурустӣ оварда расонид. Дар соли 2019 хароҷотҳо то 1,8 млрд сомонӣ зиёд гардидаанд, ки 5,0 маротибаи нисбат ба соли 2010 (354,9 млн сомонӣ) зиёд мешавад. Дар соли 2018 хароҷоти умумии давлатӣ ба тандурустӣ 2,3 фоизро аз Маҷмуи маҳсулоти дохилӣ ва дар соли 2010 бошад ин нишондод 1,4 фоизро ташкил додааст. Новобаста аз рушди устувор, ҳиссаи хароҷотҳо ба тандурустӣ дар сохтори Маҷмуи маҳсулоти дохилӣ ва ҳиссаи хароҷотҳо ба тандурустӣ ба ҳар як аҳоли дар минтақа нигаронкунанда боқӣ мемонад. Дар мабағатгузории тандурустӣ ҳанӯз ҳам пардохтҳои нақдӣ бартарӣ доранд, ки аз тарафи хонаводаҳо (66,6%) аянҷом дода шуда, ин аз осебпазирӣи бисёре аз оилаҳо ба хароҷоти тандурустӣ ва хатари бағаланди камбизоватшавии бо тандурустӣ алоқаманди шаходат медеҳад.

44. Дар доираи илпохоти болозикр метавон ҷунин дастовардҳои қайд қард:

- мабағатгузории кумаки аввалияи тиббӣи санитарӣ аз рӯи принсипи мабағатгузории сарикасӣ. Ҷунин муносибат бо мақсади тақсироти оддионан захираҳои молиявӣ дар сатҳи кумаки аввалияи тиббӣи санитарӣ қабул қарда шуд. Файр аз ин, механизми таҷрибаи мабағатгузорӣ дар асоси натичаҳои фароғият, ки бо дастгирии Бонки Умумиҷаҳонӣ амалӣ қарда мешавад, барои модели самаранок барои фароғияти муассисаҳои тиббӣи заминаи гузошт;

- тавсеаи Барномаи қафолатҳои давлатӣ ба қоҳиш додани пардохтҳои қарғирадамӣ тавассути ташаққули низоми пешгушишаванда ва шаффофи ҳуқуқ ва уҳдадорихон беморон равона қарда шудааст. Айни замон, барномаи қафолатҳои давлатӣ зиёда аз 21% аҳолии Тоҷикистонро фаро гирифтааст;

- инстиутутиқунонии низоми ҳисобҳои миллии тандурустӣ, ки ба бехтаркунии назорати захираҳои тандурустӣ барои қабули қарорҳои дахлдори сиёсӣ мусоидат менамояд.

45. Мақсадҳо, вазифаҳо, амалҳо ва натиҷаҳои пешбинӣшуда. Мақсади асосӣ ин таъминии маблаггузори муносиб ва устувор ва идоракунии бомаъсулӣ ва захираҳои давлатӣ ба шумор рафта, аз ҷунин вазифаҳо иборат мебошад:

- бектаркунии равонасозии захираҳо, таъминии маблаггузори муносиб ва устувори соҳаи тандурустӣ;

- мусоидат ба тақсироти захираҳои молӣ;

- бектаркунии харидҳои давлатии хизматрасониҳои тандурустӣ;

- муқаммалгосии инфрасохтори тиббӣ дар асоси принципҳои самараноки иқтисодӣ, тағабот ва манфиатҳои аҳоли.

46. Барои расидан ба ин мақсадҳо ҷунин амалҳо аҷом дода мешаванд:

1) бектаркунии равонасозии захираҳо, таъминии маблаггузори муносиб ва устувори соҳаи тандурустӣ:

- бағандкунии хароҷоти давлатӣ ба тандурустӣ тавассути тақвияти Барномаи миёнамуҳлати хароҷоти давлатӣ барои банақшагирии бучег бо роҳи ҳамгирии пураи мақсадҳои Барномаи миллии дар раванди банақшагирии бучети соллона;

- таъсиси заминани хукуҷи дахлдор ва муҳити мусоид барои рушди низоми сугургаи ҳатмии тиббӣ;

- таҳия ва дар ҳолати зурӯрӣ тасдиқи шакли иқтисодии вориднамони низоми сугургаи ҳатмии тиббӣ бо дар назар доштани асосноккунии иқтисодии қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сугургаи тиббӣ»;

- коҳиш додани монеаҳои маъмури ва дастгирии шарикони бахши давлатӣ ва хусусӣ дар соҳаи тандурустӣ;

- таҳияи харитани роҳ барои ҷалби сармоҳҳо ва зиедкунии хиссаи маблаггузориҳои бахши хусусӣ;

- тақкили шароит барои рушди сугургаи иқтисодии тиббӣ;

2) мусоидат ба тақсироти захираҳои молӣ:

- таъминии муқаммалгосӣ ва тавсеаи Барномаи кафолатҳои давлатӣ барои ҳамаи аҳоли бо таваҷҷуҳ ба кафолатҳои иқтисодӣ барои ғурӯҳҳои осебпазирӣ аҳоли;

- иттилоотонидан ва фаҳмонидани ҷомеа оид ба Барномаи кафолатҳои давлатӣ;

3) бектаркунии харидҳои давлатии хизматрасониҳои тандурустӣ:

- муқаммалгосии механизми маблаггузори сарикаси дар муассисаҳои қумаки аввалияи тиббиро санитари.

- таҳияи тавсеаи шакли маблаггузори дар асоси натиҷаҳои фальопит барои муассисаҳои қумаки аввалияи тиббиро санитари ва кормандони тиббӣ;

- ҳамгирии минбаъдаи механизми маблаггузори дар асоси натиҷаҳои фальопит ба маблаггузори сарикаси;

- таҳияи рушди минбаъдаи усулҳои пардохт дар асоси ҳолати таоббат дар муассисаҳои қумаки бистаринамоӣ;

- ҷорӣ кардани низоми «Харидори ағонаи хизматрасониҳои тиббӣ» ва таҳияи механизмҳои танзимкунанда барои бастании шартномаҳо бо таъминкунандагони хизматрасониҳои тиббӣ;

11

- тақкили идоракунии шартномаӣ ва қобилияти идоракунии муассисаҳои давлатӣ ва таъминкунандагони хизматрасониҳои тиббӣ;

4) муқаммалгосии инфрасохтори тиббӣ дар асоси принципҳои самараноки иқтисодӣ, тағабот ва манфиатҳои аҳоли, шарҳи мақсадҳо ва муҳлатҳои таъбиқи марҳилавии нақша оид ба муқаммалгосии инфрасохтори тиббӣ.

47. Натиҷаҳои таъбиқи ин ҷорабиниҳо бағанд намудани баробарӣ ва самаранокӣ ҳангоми тақсироти захираҳо дар соҳаҳои тандурустӣ ва хифии иқтисодӣ мешаванд:

- маблаггузори муносиб, баробар ва устувори тандурустӣ;

- дастрасии Барномаи кафолатҳои давлатӣ барои ҳама аҳоли;

- бағанд намудани сатҳи хифии аҳоли аз ҳаҷарҳои молӣ, хусусан барои ғурӯҳҳои осебпазир;

- идоракунии оқилона ва самараноки захираҳои молӣ ва давлатӣ барои тандурустӣ;

- бағанд намудани сифат ва самараноки идоракунии муассисаҳои тиббӣ.

§ 3. Таъминии рушди пайвастаи захираҳои кадрӣ - таъминоти кадрии соҳаи тандурустӣ

48. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон соҳаи тандурустӣ яке аз соҳаҳои асосии шугли аҳоли буда, айни замон, микдори кормандони соҳаи тандурустӣ 111,2 ҳазор нафарро ташкил медиҳад.

49. Дар 10 соли охир микдори табибон ва кормандоне, ки тавассути таълимоти таҳассусӣ омода карда шуданд (ҳамшираҳои тиббӣ ва ғайра) / кормандони миёнаи тиббӣ то 34,5% ва 70,1% мутаносибан афзуданд. Дар натиҷа, дар соли 2018 дар Ҷумҳурии ҳамагӣ 18716 табиб ва 51788 корманди миёна дар амалия фальопит доштанд. Таъминотнокӣ бо мутаҳассисони соҳаи тандурустӣ ба 10 ҳазор аҳоли дар 10 соли охир мутаносибан 12,2% ва 41,8% афзудаст. Дар натиҷа таъминотнокӣ бо табибон ба 10 ҳазор аҳоли 21,2 ва дар байни кормандони миёнаи тиббӣ 58,6 ташкил медиҳад.

50. Дар баробари ин, сарфи назар аз тамомили мусбат доштани микдори умумии иқтидори кадрӣ соҳаи тандурустӣ, дар сатҳи Ҷумҳурии дар масъалаи таъминотнокии кадрӣ нобаробарии ҷурӯфӣ мушоҳида карда мешавад. Аз ҷумла, шумораи нисбатан зиедтари кормандон дар шаҳри Душанбе фальопит менамоянд, ки ба 10 ҳазор аҳоли 83,2 табиб рост меояд ва ин нишондод дар вилояти Хатлон танҳо 11,6 ба 10 ҳазор аҳолиро ташкил медиҳад.

51. Новобаста аз афзудани микдори кормандони соҳаи тандурустӣ, Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мушкилии норасоии мутаҳассисон аз руи иқтисосҳои муайян (табибони оилаӣ, табибони кӯдакон, неонатологҳо, психиатр-нарколог, сироптшинос, мутаҳассисони соҳаи тавонбахши, протезистҳо, ортезистҳо ва ғайра) рӯ ба рӯ шудааст.

52. Муҳоҷирати кормандони соҳаи тандурустӣ берун аз кишвар яке аз сабабҳои асосии норасоии кадрҳои бағандхисоси тиббӣ мебошад.

53. Таълимоти тиббӣ дар Ҷумҳурии аз тарафи муассисаҳои таълимии тиббии давлатӣ ва хусусӣ расонида мешаванд. Дар муқоиса, аз соли 2010

12

миклори муассисаҳои таълимии тиббӣ, донишҷӯён ва хатмкунандагон тадриҷан афзуда истодааст.

54. Таълимоти муттасилии тиббӣ ва рушд, ки ба кредит-соат асос ёфтааст, айни замон барои табибони оилавии шаҳри Турсунзода дар марҳилаи таърибавӣ қарор дорад. Таъриби мазкур амалишавии тартиби таҳиягардида онд ба таълимоти муттасилии тиббӣ ба ҳисоб рафта, 101 табиб ва 100 ҳамшираи тиббӣ ба раванди зикргардида ҷалб шудаанд. Натиҷаҳои муобати лоихаи таърибавии мазкур бодӣ заминан вусъати доимии барнома дар саросари кишвар бошанд.

55. Соҳаи муосири тандурустии кишвар ба роҳбарони баландтаҳассуси эҳтиёҷоти воқеӣ дорад. Айни замон, ду барномаи таҳассусӣ барои мутахассисони сағхӣ роҳбарикунандаи соҳаи тандурустӣ мавҷуданд, аз ҷумла барномаи дусолаи таълимӣ, ки баъди хатм намудани он таҳассуси «Менеҷери соҳаи тандурустӣ» (59 нафар хатмкунанда дар соли 2018) ва даври таълимии яқсолаи «Менеҷенти тандурустии ҷамъиятӣ» барои роҳбарони шабакаи муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣно санитарӣ, ки аз соли 2015 то инҷониб гузаронида мешавад.

56. Дар дахсолаи охир дар илми тиб як қатор дастовардҳои назаррас низ мушоҳида карда мешаванд. Новобаста ба инфрасохтори фарсулдула ва маблаггузории маҳлуд муассисаҳои таълимии тиббӣ ва беморхонаҳо дар шӯъбаҳои талқикоти муассисаҳои таълимии тиббӣ ва беморхонаҳо дар лоихаҳои миллӣ ва байналмилалӣ иштирок меварзанд. Дар назди Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон 14 маркази илмӣ, шӯъбаҳои илмӣ ва муассисаҳои давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯғали ибни Сино», «Донишгоҳи давлатии тиббии Хатлон» ва «Донишқаддаи тахсилоти баъдиинплумии кормандони соҳаи тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ғайривият менамоянд.

57. Дар ин марҳила, зиеда аз 80 лоихаи илмӣно талқикоти ва 11 талқикоти инноватсионӣ бо маблаггузории давлатӣ анҷом дода шуда, миклори мақолаҳо дар маҷаллаҳои миллӣ ва байналмилалӣно тақризшаванда афзудаст. Айни замон, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 10 шӯрои диссертасионӣ ғайривият менамоянд.

58. Дар баробари дастовардҳо як қатор мушкилиҳо дар раванди рушди захираҳои кадрӣно соҳаи тандурустӣ божӣ мондаанд:

1) мавҷудияти кормандони тиб:

- набудани тартиби яғонаи банақшагирии стратегӣно захираҳои кадрӣ;
- норасоии кормандони тиб;
- муҳоҷирати васеъ;
- номутаносибии ҷуғрофӣ дар тақсимоати кормандони соҳаи тандурустӣ;
- шароитҳои номуносибӣ қорӣ;

2) тахсилоти тиббӣ:

- танҳо баъзе аз устодон унвон ва дараҷаҳои илмӣ доранд;
- набудани пойгоҳҳои клиникаи донишгоҳӣ;
- набудани тартиби муттасилии тахсилоти касбӣ ва рушд;
- 3) илми тиб:

- заминан моддио техникаи кӯнашудани муассисаҳои илмӣ ва норасоии маблаггузори сармогузори барои навсозии он;

- норасоии маблаггузори грантӣ барои қорҳои илмӣно талқикоти;

- манфиатҳои маҳлуд/нокифояи баҳши хусусӣ барои анҷом додани қорҳои илмӣ.

59. Мақсадҳо, вазифаҳо, қорабинҳо ва натиҷаҳои пешбинишуда. Мақсади асосӣ таъмини миклори зарурии захираҳои кадрӣно баландтаҳассус ва ба талаботи соҳаи тандурустӣ муносиб будан, ҷалби мутахассисон барои анҷом додани қорҳои илмӣ ва муайян намудани манбаъҳои нави маблаггузори аз хисоби ҷалби сармоқи хусусӣ ҷиҳати гузаронидани қорҳои илмӣно талқикоти ба шумор рафта, аз ҷунин вазифаҳо иборат мекӯшанд:

- муқамалғосозии банақшагирии стратегӣно захираҳои кадрӣно соҳаи тандурустӣ тавассути воридсозии тартиб ва воситаҳои тақвиятбахши маълумотҳои барои назорат, банақшагирии ва қабули қорҳои асоснок;

- муқамалғосозии раванди таълимӣно захираҳои кадрӣно соҳаи тандурустӣ бо таваҷҷуҳи хосса ба қорандони соҳа ва идорақунанда бо мақсади баланд бардоштани сифати таълим ва тақвиятбахшии дастрасии захираҳои кадрӣно соҳаи тандурустӣ дар минтақаҳо. Он масъалаҳои таъмини қорандони соҳа бо донишҳои назаривияи зарури, малақаҳои амалӣ ва воридсозии тартиби рушди пайдарпаи қасбиро дар бар мегирад;

- беҳтар қардани шароити қорӣ барои захираҳои кадрӣно соҳаи тандурустӣ (қорандони тиббӣ ва ғайривият), ҳайати устодон ва ҳодимони илмӣ);

- дастгирии рушди илм, технологияҳои муосир ва инноватсия дар соҳаи тандурустии кишвар.

60. Барои расидан ба ин мақсадҳо ҷунин амалҳо анҷом дода мешаванд:

1) муқамалғосозии банақшагирии стратегӣно захираҳои кадрӣно соҳаи тандурустӣ:

- таҳия, озмонш ва қорӣ қардани «Феҳристи миллӣ барои захираҳои инсонӣ дар соҳаи тандурустӣ», аз ҷумла заминан метеърии ҳуқуқӣ ва таъсиси маҳзани иттилоот;

- таҳия, тасдиқ ва воридсозии равандҳои асосии идорақунӣно стратегӣно захираҳои кадрӣно соҳаи тандурустӣ;

- таҳияи Барномаи миллӣно тарбияи кадрҳои тиббӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи то соли 2030 бо дар назар доштани равандҳои асосии ислохоти соҳа, ки аз Стратегияи миллӣно рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи то соли 2030, Ҳадафҳои рушди устувор ва Стратегияи мазкур сарчашма мегиранд;

- бозидии номгуи ихтисосҳо ва вазифаҳои таҳассусии қорандони дорон тахсилоти оӣ, миёнаи тиббӣ ва фарматсевтӣ;

- аз нав дида баромадан ва соддагардонии қолаҳо ва дастурамалҳо, ки ба мутахассисони тиббӣно қорӣно иҷозати қор қарданро дар Тоҷикистон меқаранд;

2) муқамалғосозии раванди таълимӣно захираҳои кадрӣно соҳаи тандурустӣ:

- бозидли Консенсияи тартиби тахсилоти тиббӣ, ки тамоми сатҳҳои тахсилоти тиббиро дар бар мегирад – дар сатҳи тодипломӣ, баъдидипломӣ ва таълимоти муттасили касбӣ;
- воридсозии соли клиникаи ғайримутамаркази таълимӣ (9 моҳ) барои донишҷӯёни соли 6 муассисаҳои олии таълимии тиббӣ;
- воридсозии Тартиби тахсилоти муттасили касбӣ дар тамоми ҳудуди кишвар, аз ҷумла даврҳои омӯзиши сертификатсияшуда / тавассути онлайн;
- бозидли барномаи тахсилоти пайдарпаи касбӣ дар асоси кредит соатҳо, гуруҳҳои “Баробар ба баробар” ва мураббигӣ барои таълимони ҷавон;
- то соли 2030 иваз намудани тартиби мавҷудан аттестатсияи таълим ба тахсилоти пайдарпаи тиббӣ, ки дар давоми ҳар 5 сол гузаронида мешавад;
- давра ба давра таълим намудани муҳлати омӯзиши баъдидипломии мутахассисони дорой тахсилоти олии касбии тиббӣ / ихтисосгирии аввалия аз рӯи тамоми ихтисосҳо дар муҳлати на камтар аз 2 соли таҳсил анҷом дода шаванд;
- омода намудани микдори зарурии мутахассисони тиббӣ онлайн, аз ҷумла, бозомӯзии мутахассисони маҳдуд дар сатҳи баъдидипломӣ аз рӯи ихтисоси тиббӣ онлайн;
- бехтар намудани инфрасохтори муассисаҳои таълимии тиббӣ бо мақсади таъмини сифати таълим бо дар назар доштани талаботи муайянтардидани байналмилалӣ сифат;
- таҳия ва бозидли барномаҳои таълимӣ аз рӯи ихтисосҳо/ малакаҳои нави тиббӣ, аз ҷумла, дар соҳаи тавонбахши, хавасмандагдонии раванди дар сатҳи байналмилалӣ аккредитатсия намудани барномаҳои таълимии тиббӣ;
- дар хориҷи кишвар тайёр намудани мутахассисон аз рӯи ихтисосҳои тиббӣ, ки айни замон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон омода карда намешаванд;
- 3) Бехтар намудани шароити меҳнат барои захираҳои кадрӣ соҳаи тандурустӣ:
  - аз нав дида баромадан ва хангоми зарурат барои ҷалб намудан ва нигоҳ доштани кормандони тиббӣ таъмин намудани хавасмандагдонии молӣ ва коммуналӣ (масалан, таъмини манзили зист) дар минтақаҳои бо захираҳои кадрӣ тандурустӣ сатҳи пастдошта;
  - таъмини хавасмандагдонии довталабон ва донишҷӯёни шаҳру ноҳияҳои ҷумҳуриё, ки нишондиҳандаҳои пасти таъминоти кадрӣ доранд, барои гирифтани тахсилоти тиббӣ. Аз ҷумла, хавасмандагии мутахассисони ҷавон тавассути муайян намудани квотаҳо ва имтиёзоҳои хангоми дохилшавӣ;
  - 4) дастгирии раванди рушди илм, технологияи муосир ва инноватсия дар соҳаи тандурустии кишвар:
    - афзоиш додани микдор ва сифати корҳои илмӣ тадқиқотӣ;
    - тақмили тартиби экспертизаи ҷанбаҳои ахлоқии тадқиқотҳои тиббӣ тавассути ҷорӣ намудани стандартҳои дарқорӣ таҷрибаи клиникаӣ;
    - тақмили стандартҳои давлатӣ ва дастрасӣ барои таҳлили ҷанбаҳои этикии тадқиқотҳои тиббӣ бо иштироки бевоситтаи одам;
    - афзоиш додани микдори шуроҳои диссертатсионӣ барои зиёд намудани унвонҷӯёни дараҷаи илмӣ докторони тибб аз ҳисоби номзадҳои илм ва таҳсил

15

дар сатҳи докторантура. Васъ намудани тартиби иҷозатномадихӣ ва аккредитатсия барои тамоми муассисаҳои таълимӣ ва илмӣ;

- тарричан азнавсозии инфрасохтори муассисаҳои илмӣ дар асоси маблағгузории мақсадноки давлатӣ ва бахши хусусӣ.

61. Дар натиҷаҳои амалитардонии ҷорябинҳои мазкур соҳаи тандурустии кишвар имконияти дастрасӣ оидона ба захираҳои кадрӣ бағалдиҳтисос ва пура таълимдошуда пайдо менамояд, ки ҷунин натиҷаҳои мушаххаси корӣ пешбинӣ шудаанд:

- раванди банақшагирии захираҳои кадрӣ соҳаи тандурустӣ тавассути коркарди маълумотҳои «Феҳристи миллии захираҳои кадрӣ соҳаи тандурустӣ» ва дар ин замина қабули қарорҳои асоснок муқаммал қарда мешавад. Дар натиҷаи таълиқи ҷорябинҳои мазкур захираҳои мавҷуданӣ кадрӣ соҳаи тандурустии кишвар самаранок истифода қарда мешаванд;

- барномаҳои таълимӣ мавҷуда бо мақсади муқамалсозии донишҳои назариявӣ ва малакаҳои амалии донишҷӯён, кормандони илмӣ ва мутахассисони амалии тарричан бозиди қарда мешаванд. Дар баробари ин, кормандони соҳа оид ба малакаҳои идоракунӣ ва роҳбарони муассисаҳои тандурустӣ оид ба масъалаҳои алоқамандӣ рушди соҳаи тандурустӣ омӯзониди мешаванд;
- тарричан бағалди бардоштани музди маоши кормандони соҳаи тандурустии кишвар ва таъсис додани тартиби хавасмандагдонии кормандони соҳа имконият фароҳам меварад, то ин ки нобаробарии ҷуғрофӣ, сифат ва самаранокии хизматрасонии тиббӣ бехтар қарда шавад. Дар баробари ин, масъалаи мазкур сабаби паст гардидани муҳоҷирати менатии кормандони соҳа дар дохил ва хориҷи кишвар, бағалди бардоштани сифат ва дастрасии хизматрасонии тиббӣ дар ҷумҳури метардад;
- имконият ва иқтидори илмӣ соҳаи тандурустии кишвар бағалди бардошта мешавад. Микдори зиёди мутахассисон ба раванди гузаронидани корҳои илмӣ тадқиқотӣ ва тиҷоратикунони натиҷаҳои онҳо бо мақсади ҷалби манбаҳои нави маблағгузорӣ ва дар амалии мавриди истифодаи васъ қарор додани натиҷаҳои он, фаро гирифта мешаванд.

§ 4. Низомҳои иттилоотии идоракунӣ ва тандурустии рақамӣ

62. Дар самти рушди низомҳои иттилоотии идоракунӣ ва тандурустии рақамӣ то ҳол як қатор мушқилоҳои боқӣ мондаанд:

- набудани конунгузорӣ дахлдор, ки таълиқи самаранокӣ низомии иттилоотии идоракунӣ тандурустӣ, тандурустии электронӣ, тандурустии рақамӣ ва телегибро таъмин намояд;
- парокандагии низомҳои иттилоотии тандурустӣ. Соҳаи охир бо дастгирии ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Иттиҳоди Аврупо низомии ягонаи иттилоотии идоракунӣ соҳаи тандурустӣ таъсис дода шудааст, ки дар заминаи ДНHS2 (низомии ягонаи иттилоотии идоракунӣ соҳаи тандурустӣ) амалӣ гардида истодааст, ки ба пурағалӣ, тибқи нишондиҳандаҳои миллии қабулушуда ба таври онлайн ба ташаккули маълумот дар боран вазъи саломатии аҳоли ва фарогирияти муассисаҳои

16

тандурусти имкон меҳияд. Ғайр аз ин, сохторҳои инфиродии тандурусти бегартиб низомҳои иттилоотии худро бо қисмо таъсис ва рушд доданд, ки ин ба парокандагии низомҳои иттилоотии соҳаи тандурусти, парокандагии ва паст гардидаи маъсулият ва манфиатҳои рақобатии субъектҳои гуногуни соҳаҳо оварда расонидааст;

- сифати баъзе маълумоти тавлидшуда ба стандартиҳо ҷавобгӯ нест. Ҷе аз маънаҳои муобрами технологияҳои иттилоотии соҳаи тандурусти таҳлил ва қабули стандартҳои миллии маълумот дар соҳаи тандурусти мебошад;

- талаботи зиёд ба маълумот ва ҳисоботдихӣ. Ҳамакормандони соҳаи тандурусти, аз ҷумла дар саҳаи шабакаи муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитарӣ, пешниҳод намудани маълумот ва ҳисобот аз ҳад зиёд талаб карда мешавад. Мушкилоти дигар он аст, ки маълумоти пешниҳодгардида аслан барои корбарӣ истифода намешавад;

- ноқифӣ будани маблағгузорӣ. Таъсиси шабакаи ягонаи муассисаҳои тандурусти барои вориднамоии низоми иттилоотии идоракунии тандурусти баҳодихии дақиқро талаб менамояд/пешгуи ҳама хароҷот тақозо менамояд, ки бояд барои дурӯст дар бӯҷет ва маблағгузорӣ барои таъминии пайваста ба инобат гирифта мешаванд;

- инфрасохтори ноқифӣ рушэфтаи технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ ва иқтидори маълумӣ: инфрасохтори технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ ноқифӣ рушд ҷфта, нопурра маблағгузорӣ гардида ва нобаробар тақсим шудааст.

63. Мақсадҳо, вазифаҳо ва натиҷаҳои пешбинишуда. Мақсади асосӣ ин беҳтаркунии низоми иттилоотии идоракунӣ, тавсеаи низомҳои рақамикунонӣ ва телегиби тандурусти ва хифзи иқтимоии аҳоли ба шумор рафта, аз вазифаҳои зерин иборат мебошад:

- ба тартиб даровардани заминҳои меъёрии ҳуқуқӣ барои дастгирии рушди низоми иттилоотии идоракунии тандурусти ва тандурусти рақамӣ ва телегиб дар соҳаи тандурусти;

- тақвият бахшидани инфрасохтори рақамии Вазорати тандурусти ва хифзи иқтимоии аҳоли;

- тақвияти иқтидори маълумӣ ва кадрӣ Вазорати тандурусти ва хифзи иқтимоии аҳоли барои истифодаи платформаҳои рақамӣ ва расонидаани хизматрасонии телегиб ва тандурусти рақамӣ ба аҳоли;

- таҳияи нақшаи миллии сармоягузорӣ барои дастгирии рушди низоми иттилоотии идоракунии тандурусти, тибби рақамӣ ва ҳадамоти телегиб;

64. Барои расидан ба ин мақсадҳо чунин амалҳо анҷом дода мешаванд:
1) ба тартиб даровардани заминҳои меъёрии ҳуқуқӣ барои дастгирии рушди низоми иттилоотии идоракунии тандурусти ва тандурусти рақамӣ ва телегиб дар соҳаи тандурусти;

- тақмили сиёсати миллии ва конунгузорӣ барои муносибат ба рушди низоми иттилоотии идоракунии тандурусти; гузаронидани экспертизаи ҳуқуқии санадҳои меъёрии ҳуқуқии дахлдор ва қабул намудани конунгузории ваколатдор нисбат ба низоми иттилоотии идоракунии тандурусти ва хизматрасонии тандурусти рақамӣ;

- таҳия ва таъдиқи стандартҳои миллии маълумоти тиббӣ: Гузаронидани стандартҳои миллии мутобиқи таҷрибаи пешкадами байналмилали; возеҳ муайян намудани нақшо ва маъсулияти ҳамаи муассисаҳо, ки дар ҷаҳониати низоми иттилоотии идоракунии тандурусти ва тандурусти рақамӣ дар сағтҳои гуногун иштирок мекунанд, мувофиқасозии маҷмуи ҳади ақали нишондиҳандаҳои миллии солими;

- таҳия ва таъминии ҷаҳониати самараноки низоми иттилоотии идоракунии тандурусти ва хизматрасонии тандурусти рақамӣ;

2) тақвияти инфрасохтори технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ, таъминии дастрасии аҳоли ба хизматрасонии тандурусти рақамӣ;

- ҷойгиркунии шабакаҳои миллии, минтақавӣ ва маҳсуе барои муқамалнамоии низоми иттилоотии идоракунии тандурусти ва тандурусти рақамӣ;

- арзёбии эҳтиёҷот ва таъминоти таҷҳизоти технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ ва кормандони боғачрибаи низоми иттилоотии идоракунии тандурусти дар муассисаҳои тандурусти ва хифзи иқтимоӣ.

65. Дар натиҷаи амалигардонии ҷорабинҳои мақсуд чунин натиҷаҳои мушаххас пешбинӣ шудаанд, ки ба беҳтар намудани ҷанбаҳои идоракунии соҳаи тандурусти таъсири ҷалдлӯшт мерасонанд:

- қабули низоми мувофиқи ҳуқуқӣ ва меъёри ва дастгирии молиявӣ барои таъминии тавсеаи самараноки низоми иттилоотии идоракунии тандурусти ва тандурусти ҷамъиятӣ дар кишвар;

- таҳияи маҷмуи ҳади ақали нишондиҳандаҳои миллии солими;

- таҳияи воситаҳо барои идоракунӣ ва истифодаи иттилоот;

- фароҳам овардани имкониятҳо барои омӯзонидани истифодаи низоми иттилоотии идоракунии тандурусти ва тандурусти рақамӣ дар муассисаҳои таълимӣ (муассисаҳои давлатии таълимии тиббӣ);

- муайян гардидаи нақшо ва маъсулияти ҳамаи субъектҳо дар робита бо тақмили додани низоми иттилоотии идоракунии тандурусти ва вориднамоии тандурусти рақамӣ;

- таъсис ва ҷаҳониати низоми миллии тандурусти рақамӣ ва ҳадамоти телегиб.

§ 5. Хизматрасонии тиббӣ

66. Амалӣсозии Стратегии мақсуд имкониятҳои воқеиро барои беҳтар намудани дастрасӣ ва беҳтар намудани сифати хизматрасонии тиббӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон фароҳам меорад. Натиҷаҳои пешбинишуда ҷанбаҳои зеринро дар бар мегиранд:

- паст кардани нобаробарӣ дар дастрасӣ ба хизматрасонии бағалисифат дар ҳамаи сағтҳо;

- фарогирии пурраи аҳоли бо бастанӣ кафолатноки хизматрасонии тиббӣ бо дар назар доштани хусусиятҳо, талабот ва манфиатҳои гурӯҳҳои осебпазири ҷомеа;

- паст кардани ҷавти кӯдакони навозд, кӯдакон ва модарон;

- бехтар намулдани дастрасӣ ба оби босифати нӯшоки, коҳиши нобаробарӣ байни аҳолии шаҳр ва сокинони деҳот ва ноҳияҳои дурдаст;
- паст кардани пахншавии ҳама намулҳои камғизоӣ дар байни аҳоли, алаҳқус дар байни кӯдакон ва занони синну соли репродуктивӣ;
- тақмили пешниҳоди хизматрасониҳои босифати кумаки аввалияи тиббӣю санитарӣ, коҳиши нобаробарии гендерӣ ва манъи таъбиқи синну соли дар хизматрасонӣ;
- бехтар шудани дастрасӣ ва сифати хизматрасонӣ ба модарон, кӯдакон ва наварсон. Чунин хизматрасонӣ бояд ба принсипҳои самаранокии иқтисодӣ ва ниёзҳои беморон асос ёбанд;
- бағалд бардоштани ҳиссаи хизматрасонӣ ва муассисаҳо, ки дар он стандартҳои клиникаи миллий татбиқ карда шуданд.
- паст кардани беморҳои сироятӣ ва ғайрсироятӣ;
- паст кардани фавти бармаҳал аз беморҳои ғайрсироятӣ;
- тақмили усулҳои нигоҳубини оила ва физотирӣ, аз қабили танҳо синнамакони барои кӯдакони то 6-моҳа;
- васеъ ҷорӣ намулдани технологияҳои инноватсионӣ дар низомии тандурустӣ;
- таъмини барқарорсозӣ ва ҳамгироии иқтимоии маъҷубон;
- паст кардани доғи тамғалузорӣ ва таъбиқи ҳангоми гирифтани хизматрасонии махсус;
- ҳамгироии ҷанбаҳои тандурустӣ ба ҳамаи бахшҳои ислоҳоти сиёсати давлатӣ;
- зиёд кардани иштироки ҳамаи ҷонибҳои манфиатдор, аз ҷумла гурӯҳи махсариноки аҳоли;
- амалӣ намулдани роҳнамои «Шарикӣ бо ҷомеаҳо дар масъалаҳои саломатӣ», ки Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иқтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сатҳи миллий таъдиқ намулдаст ва таъмини устувории чунин намунаи кор дар сатҳи ҷомеа дар соҳаи тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- омодагосозии мутахассисони соҳибихтисос оид ба таъмини сифати доруҳо, фаволияти истеҳсоли дар саноати фармасевтӣ;
- тақмили заминаи моддӣю техникаи озмоишгоҳҳо барои арзёбии сифати доруҳо дар сатҳи марказӣ ва минтақавӣ;
- истифодаи стандартҳои байналмилалӣ (GLP, GSP, GMP) дар саноати дорусозии маҳаллӣ;
- таъсири корхонаҳои нави истеҳсоли дорусозӣ ва афзоиши ҳиссаи истеҳсоли доруҳои маҳаллӣ дар бозори дорусозии кишвар;
- татбиқи низомии электронии хариди доруҳо ва молҳои тиббӣ;
- андешидани чораҳои зарурӣ аз ҷониби мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ оид ба тақмили дорухонаҳои нав дар деҳот ва васеъ намулдани дастрасии доруҳо дар маҳал.

§ 6. Бехтар кардани дастрасӣ, сифат ва воқуниши кумаки аввалияи тиббӣю санитарӣ

19

67. Кумаки аввалияи тиббӣю санитарӣ самти асосии соҳаи тандурустӣ мебошад. Дар Тоҷикистон модели кумаки аввалияи тиббӣю санитарӣ дар асоси тиббӣю оилавӣ қабул карда шудааст ва дар соҳаи таллим (омӯзиш) -и табибон ва ҳамшираҳои оилавӣ маблагҳои зиёд ҷудо карда шудааст, то нигоҳубини эҳтиётҷӯ ва заминаро фароҳам оранд. Бо дар назар доштани он ки зиёда аз 73 фоизи аҳолии кишвар дар деҳот зиндагӣ мекунанд, кумаки аввалияи тиббӣю санитарӣ нуктаи тарғиби тарзи ҳаёти солим ва хизматрасонии тиббӣю ба аксарияти аҳоли мебошад.

68. Хизматрасонии кумаки аввалияи тиббӣю санитарӣ бояд на танҳо бо таъбағати беморон маҳдуд шавад, балки ба пешгирии беморӣҳо ва нигоҳ доштани саломатӣ, расонидани кумаки барқарорсозӣ ва паллиативӣ, бо дар назар доштани фарқиати ҷинсӣ ва синну сол, хусусан барои одамоне, ки дар шароити камбизоатӣ ва осебпазирӣ зиндагӣ мекунанд, инчунин маъҷубон пиронсолон ва онҳо, ки аз беморӣҳои саратон ва ҷарроҳатҳо зарар диданд, равона карда мешаванд.

69. Ҳадафи Стратегияи мазкур пешгирӣ аз парокандагӣ ва баҳисобгирии захираҳо ва маҳдудиятҳои мавҷудани миллий, мусоидат ба расонидани доираи васеи хизматрасонӣҳо ва намулҳои нигоҳубин дар доираи кумаки аввалияи тиббӣю санитарӣ, аз ҷумла эмулнӣ, таҳқиқ, пешгирӣ, назорат ва идоракунии беморӣҳои сироятӣ ва ғайрсироятӣ; кумак ва хизматрасонӣҳо, ки ба таҳким, нигоҳдорӣ ва солғимии модарон, кӯдакони навзод, кӯдакон ва наварсон равона карда шуданд. Ҳангоми ҳалли масъалаҳои солғимии наварсон, инчунин аҳамияти солғимии руҳӣ ва репродуктивии онҳо ва ҳуқуқҳои онҳоро дар хотир доштан лозим аст.

70. Яке аз ҳадафҳои калидии Стратегияи мазкур густариши додани дастрасӣ, бағалд бардоштани сифат ва самаранокии хизматрасонӣҳои аввалияи тиббӣю санитарӣ дар асоси тиббӣю оилавӣ барои аҳолии Тоҷикистон мебошад. Дар робита ба ин, самти кумаки аввалияи тиббӣю санитарӣ барои бехтар ва ҳифзи саломатии ҷомеаҳо ва шахсони алоҳида асосӣ ва зарурӣ мебошанд. Ҳамин тарик, зарур аст, ки:

- хизматрасонии кумаки аввалияи тиббӣю санитарӣ, ки ба принсипҳои тиббӣю оилавӣ асос ёфтааст, аз ҷиҳати молиявӣ ба ҳама ниёзмандон дастрас ва мувофиқ бошад;
  - кумаки расонидашуда бояд бо таъсияҳои дар асоси дараҷҳо асосёфта дар муҳити бехатар ва барои мизочон мувофиқ бошад;
  - кумаки аввалияи тиббӣю санитарӣ бояд ба ниёзҳои шахсони алоҳида ва ҷомеа ҷавобгӯ бошад ва бо барномаи миллии тандурустӣ мувофиқат кунад.
71. Дар кишвар принсипи тиббӣю оилавӣ дар сатҳи кумаки аввалияи тиббӣю санитарӣ бомуваффақият ҷорӣ ва тақмил дода шудааст. Ҳиссаи муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣю санитарӣ, ки принсипҳои тиббӣю оилавиро татбиқ мекунанд, аз 56% дар соли 2010 ба 70,1% дар соли 2017 афзоиш ёфтанд.

20

72. Ҷанбаҳое, ба монанди фаротирии ҳамаҷонибаи хизматрасони тиббӣ олиғавӣ ва сифати он хизматрасониҳо ва инфрасохторе, ки ин сатҳ мерасонанд, дар дахсолаи охири меҳвари ислохот буданд, алаҳусс бо таваҷҷуҳ ба минтақаҳои деҳот ва дурдаст. Дар айни замон, Ҷумҳурии дорои 53 маркази саломатии шаҳрӣ, 54 ноҳиявӣ ва 844 деҳот ва 1711 бунгоҳи саломатӣ мебошад, ки ба аҳолии кумаки аввалияи тиббӣ мерасонанд.

73. Мақсадо, вазифаҳо ва натиҷаҳои мунтазира. Мақсади асосӣ ин рушди кумаки аввалияи тиббӣ санитари ба шумор рафта, аз вазифаҳои зерин иборат мебошад:

- бехтар кардани дастрасӣ, сифат ва самаранокии хизматрасониҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитари, ки аз рӯи принсипҳои тиббӣ олиғавӣ асос ёфтааст;
- бағанд бардоштани сифат ва салоҳияти ҳадамоти кумаки аввалияи тиббӣ санитари;
- таҳияи низоми иттилоотӣ барои тақмил додани равандро ва идоракунии

дар сатҳи кумаки аввалияи тиббӣ санитари;

- бехтар кардани ҳамгирӣ ва рушди хизматрасони ибтидоӣ таҳти сарпарастии кумаки аввалияи тиббӣ санитари, ки аз рӯи принсипҳои тиббӣ олиғавӣ асос ёфтааст;

- ҷалби ҷомаҳо ба масъалаҳои саломатӣ ва тапшиқи шарикӣ байни ҷамоатҳо, марказҳои пешрафти саломатӣ ва муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитари.

74. Барои расидан ба ин мақсадо ҷунин амалҳо анҷом дода мешаванд:

1) бағанд бардоштани дастрасӣ, сифат ва самаранокии хизматрасониҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитари:

- таҳияи нақшаи ҷорабинҳои дахлдор оид ба рушди кумаки аввалияи тиббӣ санитари дар асоси принсипҳои тиббӣ олиғавӣ бо мақсади таъминии дастрасии ҳамаҷониба, сарфакорона ва расониладани хизматрасониҳои ҳамаҷониба, ки ба бемор ниғаронида шудааст;

- таҳия ва тасдиқи нақшаи сармоатгузорӣ барои сохтмон, барқарорсозӣ ва мӯҳтазагардонии муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитари;

- таҳияи модели ҳамгирии хизматрасони таъҷилӣ/ёрии таъҷилӣ, ки нақшаи генералии рушди кумаки аввалияи тиббӣ санитари;
- таҳияи модели ҳамгирии хизматрасони таъҷилӣ/ёрии таъҷилӣ, ки таҳти сарпарастии кумаки аввалияи тиббӣ санитари дар сатҳи ноҳия таҳия шуда, азнавсозии инфрасохтори хизматрасони ёрии таъҷилӣро дар бар мегирад;

2) бағанд бардоштани сифат ва салоҳияти ҳадамоти кумаки аввалияи тиббӣ санитари:

- тасдиқи механизми таҳия ва қабули дастурҳои миллии амалияи клиникӣ барои хизматрасони кумаки аввалияи тиббӣ санитари, ки афзалияти таҳия ва татбиқи онхоро мӯайян мекунанд;

- таҳия ва татбиқи дастурҳо оид ба амалияи клиникӣ оид ба тапшиқи барвақт ва таъобати бемориҳои соматикӣ, репродуктивӣ, сиротӣ, рӯҳӣ-асабӣ, равонӣ, аз ҷумла дар наврасон;

- таҳия ва тасдиқи низоми мониторинг ва арзёбӣ барои истифодаи дастурҳои амалии клиникӣ миллии барои сатҳи кумаки аввалияи тиббӣ санитари;

- дохил кардани арзёбии истифодаи дастурҳои амалияи клиникӣ дар низоми аккредитатсия барои муассисаҳои тиббӣ кумаки аввалияи тиббӣ санитари;

- шарҳи салоҳияти табибони олиғавӣ/мутахассисони хизматрасони сатҳи кумаки аввалияи тиббӣ санитари, ки қобилияти онхоро дар расонидани кумаки ҳамаҷониба ва дастрасӣ ба хизматрасониҳои маҳсус бағанд мебардорал (ки он бояд бо инфрасохтор ва ҳамгирии идоракунии хизматрасониҳо ҳамгирӣ карда шавад);

3) таҳияи низоми иттилоотӣ барои тақмил додани равандро ва идоракунии дар сатҳи кумаки аввалияи тиббӣ санитари:

- ихтисор намулдани миқдор ва ҳаҷми хисоботгирӣ барои муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитари, бо дарназардошти сода ва дастрас гардонидани раванди хисоботгирӣ;

- тадриҷан таҳия ва ҷорӣ намулдани технологияҳои иттилоотии рақамӣ барои муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитари, таҷрибаи бомуваффақияти татбиқи лонхҳои «Автоматизатсияи клиникаҳо ва беморхонаҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» дар Душанбе, ки метавонад ҳамчун шартномаи омӯзишӣ барои рушди ин низоми ҳамгирӣ ва ягона хидмат кунанд;

- таҳия намулдани низоми тақмишудани нишондихандаҳои фаволият ва нишондихандаҳои солимӣ, ки дар сатҳи кумаки аввалияи тиббӣ санитари ҷамъовари карда мешаванд ва барои назорати низоми тандурустӣ ва пардохтоҳо истифода метарданд;

- таҳия ва ба низоми иттилоотӣ дохил намулдани як қатор нишондихандаҳо оид ба солимии наврасон, тавсифи механизмҳои ҷамъоварии маълумот ва сабти рушди наврасон;

4) бехтар намулдани ҳамгирӣ ва рушди хизматрасониҳои зарурӣ дар муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ санитари, аз ҷумла ёрии паллиативӣ, ёрии таъҷилӣ ва сохторҳои амудии хизматрасони:

- таҳияи стандартҳо оид ба расониладани кумаки беморони паллиативӣ чи аз ҷониби қормандонии соҳаи тандурустӣ ва иҷтимоӣ ва чи аз ҷониби олиғавӣ ва ҷома;

- таҳияи механизми расониладани ёрии паллиативӣ ба беморон дар ҳона, аз ҷониби як гурӯҳи байнисоҳавии мутахассисон, ки модели афзалиятнок мебошад, бо фармоиш додани шумораи маҳдуди катҳои беморхонаҳо, ки дар беморхонаҳои мавҷуда ҷойгиранд;

- ҳамбастагии вазифаҳои дахлдори сохторҳои амудии хизматрасони (кумаки амбулаторӣ барои вирусӣ норасоии масуняи одам/беморони пайдошудаи норасоии масуняи таъри ҳаёти солим марказҳои эмтгузаронӣ ва ғайра). Таҳти сарпарастии сатҳи кумаки аввалияи тиббӣ санитари дар доираи тақмили ва таҷдиди сохтори шабакаи

муассисаҳои кумаки аввалияи тиббиро санитарӣ ва таъминии дастрасии беморон тибқи принсипи «Як равзана»;

- таъзия ва талричан ҳамгирии кардани хизматрасонии таъҷилӣ/ёрии таъҷилӣ ва интиқоли беморон таҳти сарпарастии кумаки аввалияи тиббиро санитарӣ дар сатҳи ноҳия.

5) Ҷалби ҷомеаҳо ба масъалаҳои тандурустӣ ва ташкили шарикӣ байни ҷамоатҳо, марказҳои ташаккули тарзӣ ҳаёти солим ва муассисаҳои кумаки аввалияи тиббиро санитарӣ.

- амалӣ намудани Дастурамали «Шарикӣ бо ҷомеа дар масъалаҳои саломатӣ», ки бо фармоиши вазирӣ тандурустӣ ва хифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 15 марти соли 2017, №153 тасдиқ шудааст ва ҷаълияти яқҷояи ҷомеаҳо, ташаккули тарзӣ ҳаёти солим, муассисаҳои кумаки аввалияи тиббиро санитарӣ дар сатҳи таҳким, мусоидат ба саломатӣ; - иштироки ҷомеа дар раванди бизнеснақшагирии (тарҳрезӣ, тағйик ва таҳлили) муассисаҳои кумаки аввалияи тиббиро санитарӣ;

- бағанд бардоштани дастрасии ҷомеа ба маводҳои иттилоотии бозғамод оид ба пешгирии беморӣҳо ва тавонмандии саломатӣ ва тарғиби тарзӣ ҳаёти солим.

§7. Бехтар намудани солимии модарон, навзодон, кӯдакон, наврасон ва дастрасӣ ба хифзи солимии ҷинсӣ ва репродуктивӣ ва ҳуҷуқҳо

75. Дар Тоҷикистон дар ин самт барои рушди устувори хизматрасонии солимии репродуктивӣ, солимии модарон, кӯдакон, наврасон ва ҷавонон талбирҳои муайян андешида шудаанд. Ҷаълияти соҳа тибқи стандартҳо, стратегияҳо ва барномаҳои байналмилалӣ, дар асоси протоколҳои клиникаӣ, аз ҷумла оид ба бағанд бардоштани сифати хизматрасонӣ дар соҳаи хифзи саломатии модар ва кӯдак, солимии ҷинсӣ ва репродуктивӣ ба роҳ монда шудааст.

76. Даҳолат ё ҷорабинҳо дар синну соли барвақти кӯдаки – ин муносибати ниҳой ба бехтар намудани саломатии кӯдакон мебошад ва зарурати пешгирии маънобӣ дар Тоҷикистон махусан муҳим аст. Кӯдакони дорой актибмонии рушд ва маълоб дараҷаи осебазирии аҳоли мебошанд. Норасоии ғизои кофӣ дар занони ҳомили ва кӯдакони навзод яке аз сабабҳои асосии пайдоиш ва маълобӣ боқӣ меонад.

77. Тибқи оморӣ тиббӣ ва иттилооти Вазорати тандурустӣ ва хифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар кишвар ҳар сол аз 2000 то 3300 кӯдаки дорой нуқсонҳои модарзодӣ таваллуд мешаванд. Сохтори ин нуқсонҳо, шумораи зиед ва ғайти онҳо бо ин шароит алоқамандии ғайрии ташхисӣ перинаталӣ иттилооти генетикии ҷанинро нишон медиҳад.

78. Ҳиссаи занони синни 15-49, ки норасоии вазни бағанд доранд, аз соли 2012 то инҷониб аз 11 фоиз то 7 фоиз коҳиш ёфтааст, аз панҷ зан ду нафар (41 фоиз) дар Тоҷикистон гирифтори камхунӣ мебошанд.

79. Ғизои солим ва мутавозунии кӯдакон, хусусан дар синни хурдсолӣ, дар кишвар мушкилот аст. Сарфи назар аз ҷораҳои андешидаи Вазорати

тандурустӣ ва хифзи иҷтимоии аҳолии кишвар, дар даҳолаҳои охир тамоюли каме бехтар кардани вазни ғизоии кӯдакон ба назар мерасид. Ҳамин тариқ, синамақонии то 6-моҳаро 36 фоиз кӯдакон дар соли 2017 нисбат ба 34 фоиз дар соли 2012 (ТДТ 2017) мегиранд ва асосан синамақонӣ (0-5-моҳа) 70 фоизро ташкил медиҳад.

80. Соҳаи тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо як қатор мушкилоти солимии модару кӯдак рӯ ба ру шудааст:

- саломатии умумии модарон ва кӯдакон бехубдиро талаб менамояд аз сатҳи бағанди беморӣ ҳангоми нилоҳубини ҳомилидорӣ, мушкилоти ҳангоми таваллуд, мушкилот дар дарваи баъди таваллуд ва навзод, то сатҳи ғайти модарон, навзодон, навзодон ва кӯдакон, ҳамаи ин бори вазниро дар боран нишондиҳандаҳои бучет ва тандурустӣ ба вуҷуд меорад.

- дастрасӣ ва истифодабарии нокифояи хизматрасонӣҳои банақшагирии оила ва нилоҳубини тотаваллудӣ;

- дастрасии нокифоя ба даҳолатҳои илмӣ асоснокшуда ва пурнатиҷа барои бехтар намудани саломатии модар ва кӯдак, ба монанди туршии фолӣ ва иловоҳои оҳан, инчунин сатҳи нокифояи таҷрибаи ширмақонии ҳолиси кӯдакони то 6-моҳа;

- сарфи назар аз тамоюли коҳишфтаи таваллудӣ хонатӣ дар саросари кишвар, дар баъзе минтақаҳои аз ҷиҳати ҷуғрофӣ душвор, ин нишондиҳанда ҳанӯз ҳам бағанд аст;

- паҳншавии бағанди камхунӣ дар байни занони синни репродуктивӣ, зуд таваллуд ва парҳези нокофӣи занони ҳомила ва кӯдакони то 5-сола боиси паҳншавии бағанди қалптастӣ ва актибмонии инкишофи кӯдакон мегардад.

- иктидори маҳлуд дар сатҳи кумаки аввалияи тиббиро санитарӣ барои расонидани кумаки ҳамаҷониба, инчунин роҳнамоии саривақтӣ ба дигар сатҳҳои нилоҳубин.

81. Мақсадҳо, вазифаҳо ва натиҷаҳои мунтазира. Мақсади асосӣ ин рушди хизматрасонии тиббӣ ба модарону кӯдакон ба шумор рафта, аз вазифаҳои зерин иборат мебошад:

- васеъ кардани дастрасӣ ба тамоми хизматрасонӣҳои солимии ҷинсӣ ва репродуктивӣ, саломатии модарон, навзод, кӯдакон ва наврасон;

- тақкили инфрасохтор ва расонидани хизматрасонӣҳои барои солимии модар ва кӯдак;

- мунтазам бағанд бардоштани механизми сифати расонидани хизматрасонӣҳо дар муассисаҳои кумаки аввалияи тиббиро санитарӣ, ақушерӣ ва кӯдакони таъмин карда шаванд.

- коҳиш додани паҳншавии ҳама шаклҳои камғизоӣ (афзоиши суст, лоғарӣ ва фарбеҳӣ), инчунин паст кардани сатҳи норасоии микроэлементҳо дар аҳоли, хусусан дар байни кӯдакон ва занони синни репродуктивӣ, тавасути бехтар намудани дастрасӣ ба хизматрасонӣҳои ғизоӣ бо тавачҷуҳ ба кӯдакони то 5-сола, наврасон ва занони синни репродуктивӣ;

- васеъ намудани мавҷудияти барномаҳои рушди бармаҳали кӯдаки барои муайян ва расонидани хизматрасонӣҳо ба кӯдакони хурдсоли дорой

нуксонҳои гуногуни рушд ва оилаҳои онҳо, аз ҷумла тавсеаи барномаи таъхиси барвақтии беморҳои ирсӣ;

- таъхиси низоми мавҷудияти ҷуғрофӣ ва сифати хизматрасониҳои таъхиси пешазтаваллуд барои нуксонҳои модарзодӣ ва ихтилоли генетикӣ.

82. Барои расидан ба мақсадиҳои гузашташуда чунин амалҳо анҷом дода мешаванд:

1) васеъ кардани дастрасӣ ба тамоми ҳадамоти солимии ҷинсий ва репродуктивӣ, саломатии модарон, навзод, кӯдакон ва наврасон:

- таъхиси низоми минтақавӣ ва муҷриғат барои дастрасӣ ба хизматрасониҳои зарурӣ тиббӣ;

- ба ҳамаи занон таъмин намудани хизматрасониҳо оид ба таъхиси ҳомиладорӣ, нигоҳубини ҳомиладорӣ ва таваллуд, инчунин хизматрасониҳо оид ба идоракунии маҷмуии беморҳои кӯдакони барои ҳамаи кӯдакони то 5-сола:

- таъмин намудани машваратдиҳӣ ба занони ҳомила, модарони ширдек ва модарони навзод оид ба нигоҳубин, ҳуҷум ва ҳуҷумҳои кӯдакони то 2-сола, аз ҷумла дар бораи ширмакониҳои ҳолиси онҳо;

- бағаланд бардоштани сифати расонидагии ёриии таъҷилии акушерӣ ва навзодӣ;

- фароҳам овардани шароити зарурӣ барои таваллудӣ беҳатар дар сатҳи кумаки аввалия тиббӣно санитариӣ дар ноҳияҳои дурдасти қуҳистон (таъминии авиатсияи санитариӣ);

- бағаланд бардоштани сатҳи огоҳии мардум оид ба масъалаҳои солимии ҷинсий ва репродуктивӣ, саломатии модарон, навзод, кӯдакон ва наврасон бо истифодаи технологияҳои муосир;

- таъминии хизматрасониҳои дӯстонаи наврасон/ҷавонон мутобиқи стандартҳои байналмилалӣ;

- огоҳии мардум дар бораи рӯйхати кафолатноки хизматрасониҳои ройгонии тиббӣ аз ҷониби солимии ҷинсий ва репродуктивӣ, саломатии модарон, навзод, кӯдакон ва наврасон, аз ҷумла дар доираи модели «Шарикӣ бо ҷомеа дар масъалаҳои солимӣ»;

2) таъхиси инфрасохтор ва расонидагии хизматрасониҳо барои солимии модар ва кӯдак:

- таъхиси марказҳои муосири перинаталӣ дар асоси принципи дастрасии ҷуғрофӣ;

- ҷодии низомиҳои нақлиётӣ барои интиқоли занони ҳомила, модарони бемор ва кӯдакони навзод, аз ҷумла авиатсияи санитариӣ;

- таъхия ва таъбиқи стандартҳои ягонаи идоракунии дар ҳама сатҳҳои нигоҳубини акушерӣ ва навзодӣ;

- таъминии занон бо интиқоли репродуктивӣ ва ҳомиладоршавӣ бо хоҳиши худ;

- таъхиси машваратӣ авиатсионии ёриии таъҷилии тиббӣ;

- бағаланд бардоштани сатҳи зиндагии занон тавассути тавсеаи дастрасии ба тадбирҳои пешгирикунанда ва тавонбахш, инчунин ҷорӣ намудани технологияҳои инноватсионӣ;

3) таъминии механизми мунтазам бағаланд бардоштани сифати расонидагии хизматрасониҳо дар муассисаҳои кумаки аввалия тиббӣно санитариӣ, акушерӣ ва кӯдакони:

- таъхия ва навсозии роҳнамо ва воситаҳо ва омӯзиши гурӯҳҳои барои баҳодиҳӣ/худбаҳодиҳии сифати хизматрасониҳои тиббӣ ба занон ва кӯдакон дар сатҳи кумаки аввалия тиббӣно санитариӣ, акушерӣ ва навзодӣ;

- дар муассисаҳои кумаки аввалия тиббӣно санитариӣ, инчунин шӯъбаҳои таваллуд ва кӯдакони беморхонаҳои ноҳияи гурӯҳҳои босифат тавсеа дода, онҳоро бо принциҳои бағаланд бардоштани сифати хизматрасонӣ шинос намудан;

- таъхия, навсозӣ ва паҳн намудани протоколҳои клиникӣ ва дастгирии равандҳои татбиқӣ;

- дастгирии гурӯҳҳои сифат дар таъхия ва таъбиқи нақшаҳои бағаланд бардоштани сифат, аз ҷумла таъмин намудани таҷизоти зарурӣ, таъхиси инфрасохтори муҳим, аз қабили мавҷудияти низоми коркунандаи об ва санитариӣ, пештириӣ ва мубориза бо сироятҳо;

- васеъ ва таъхиси додани механизми таъбиқи аудити фаъли модарон ва перинаталӣ ва таъхиси ҳолатҳои вазнинии беморӣ;

- тарҳрезӣ ва таъхиси низоми назорати дастгирии беруна;

4) коҳиш додани паҳншавии ҳама шаклҳои рӯя накардани сатҳи (акрибмонии қадқашӣ, лотарӣ ва фарбеҳӣ), инчунин паст кардани сатҳи норасоии микрорезиментҳои ғизонок дар байни аҳоли, баҳусус дар байни кӯдакон ва занони синну соли репродуктивӣ тавассути беҳтар намудани дастрасӣ ба хизматрасониҳои ғизоӣ бо тавачҷуҳ ба кӯдакони синну соли то 5-сола, наврасон ва занони синну соли репродуктивӣ;

- ҷорабиниҳои оммавӣ оид ба тағйир додани меъёрҳои иҷтимоӣ ва рафторӣ дар байни аҳоли оид ба масъалаҳои ғизо бо мақсади пештирии камғизоӣ дар кӯдакони то 5-сола, наврасон ва занони синни репродуктивӣ;

- таъхияи тавонмандӣ дар сатҳи миллӣ ва маҳаллӣ барои дастгирии мувофиқ барои беҳтар намудани ғизои модар ва кӯдак;

- ҳамбастагии маҷмуӣ пуқраи ҷорабиниҳои марбут ба ғизо ба хизматрасониҳои асосии тиббӣ дар сатҳи миллӣ ва маҳаллӣ (дар сатҳи вилоят, ноҳия ва ҷамоат);

- таъхиси усули физотирӣ барои кӯдакони навзод ва кӯдакони хурдсол;

- инстиутсионизатсияи кардани протоколҳои таъоботи ҳамаҷонибаи камғизоии шадид дар шароити таъоботи беморхонавӣ ва амбулаторӣ дар сатҳи миллӣ;

5) васеъ намудани мавҷудияти барномаҳои рушди кӯдакии барвақт барои муайян ва расонидагии хизматрасониҳо ба кӯдакони хурдсоли дорони нуксонҳои гуногуни рушд ва оилаҳои онҳо, аз ҷумла тавсеаи барномаи таъхиси барвақтии беморҳои ирсӣ;

- мусоидат ба ҳамкори ва ҳамоханги байнисоҳавӣ барои татбиқи барномаҳои ҳамачонибӣ рушди барвақти кӯдакон;

- тақими инфрасохтор ва хизматрасониҳо барои ошкорсозии барвақти ва дахولاتи барвақти кӯдакона барои кӯдакони дорои маълумиятҳои гуногуни рушд;

- татбиқи стандартҳои клиникаи муайянкунии барвақти ва стандартҳои сифат барои хизматрасонии кӯдакони хурдсол, аз ҷумла кӯдакони дорои нуқсонҳои гуногуни рушд, дар ҳама сатҳҳои хизматрасонӣ;

- таҳия ва татбиқи барномаҳо ва равишҳои усулҳои таҳсилот барои дастгирии опаҳо ва ҷомаҳо барои баланд бардоштани малакаҳои волидон дар нигоҳубин, таҳсил ва ҳавасмандкунии барвақти кӯдакони хурдсол;

- мусоидат ба татбиқи Низомномаи марказҳои дастгирии опа ва кӯдакон бо мақсади пешгирии вуруди кӯдакони хурдсол ба муассисаҳои бистаринамонӣ;

6) таъмин ва ноил шудан ба устуворӣ ва фарогирӣ баъданд, тавассути дахولاتҳои муҳим барои бехтар намулдани саломатии модар ва кӯдак:

- вобаста ба имкониятҳои воқеии бучети давлатӣ афзоиши ҳисси маблағгузории давлат барои хариди ваксинаҳо, контрасептивҳо, ғизои табобатӣ ва микроэлементҳо (сулфати оҳан, кислотаи фолат) сузандорҳо ва куттиҳои бехатар барои нобудсозӣ ва тадриҷан гузаштани кишвар ба худмаблағгузории пура;

- бозинди карори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 2 декабри соли 2008, №600 «Дар бораи Тартиби хизматрасонии тиббӣно санитари ба шаҳраҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар муассисаҳои низомӣ давлатии тандурустӣ» барои коҳиш додани сарбории молиявӣ барои гирифтани хизматрасониҳои босифати тиббӣ барои кӯдакони то 5-сола, ки таҳти идораи маҷмуии бемориҳои кӯдакон ва бо нишондиҳандаҳои нокифояи вазн ва қад дар муассисаҳои тандурустии ҳар сатҳ қарор доранд;

- Тоҷикистон барои узвийт дар шабакаи байналмилалӣ таҳқиқоти «Рафтори саломатӣ дар кӯдакони синни мактабӣ» омодагӣ мегирад, ки дар робита ба он дастгирии ҳаҷди аққал ду даври таҳқиқоти байналмилалӣ дар қатори дигар кишварҳои узви Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ дар минтақаи Аврупо зарур аст.

83. Дар натиҷаи амалгтардонии чорабинӣҳои мазкур чунин натиҷаҳои мушаххас пешбинӣ шуданд:

- дар муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣно санитари, таваллудхонаҳо ва кӯдакони гуруҳҳо онд ба бехтар намулдани сифат таъсис дода шуданд ва фаъолият мекунанд;

- роҳбарони соҳаи тандурустии ноҳиявӣ/вилоятӣ онд ба назорати доимии самаранокӣ ва таъмини мониторинги дастгири ва худидоракунии сифати нигоҳубини занон ва кӯдакон омӯзонид шуданд ва малака доранд;

- даст кардани паҳншавии камхӯни дар байни занони синни репродуктивӣ ва кӯдакони то 5-сола;

- афзоиши паҳншавии танҳо долани шири сина;

- даст кардани паҳншавии қадластӣ дар байни кӯдакони то 5-сола;

- даст кардани фаъли модарону кӯдакон;

- татбиқи механизми тағйир долани рафтор ва муносибат ба хуроки солим дар мактаб;

- даст шудани сатҳи ҳомиладорӣ наврасон;

- даст шудани фаъл аз худкӯшӣ дар байни наврасон.

§8. Даст намулдани бемориҳои сироятӣ

84. Коҳиш долани фаъл ва беморӣ алоқаманд ба бемориҳои сироятӣ тавассути пешгири ва бехтаркунии дастрасӣ ба табобат барои бо ин сироятҳои индиготаникунанда, яке аз мақсадҳои асосии Стратегияи мазкур ба шумор меавад.

85. Стратегия ба вирусӣ норасоии масунияти одам, сил, гепатитҳои вирусӣ ва сироятҳои тавассути роҳҳои ҷинсӣ гузаранда равона кард мешавад, дар ҳоле, ки бехтаркунии алоқаманд ба пешгири ва табобати бемориҳои сироятӣ дар ҳама самтҳои стратегӣ ворид карда шуданд. А бехтаркунии дастрасӣ ба обтаъминкунӣ ва хизматҳои санитари, то назорати эпидемиологӣ ва бехтаркунии сифати хизматрасониҳои тандурустӣ.

86. Муносибат ба бехтаркунии бемориҳои сироятӣ асосан ба муқамалғосозии низомӣ самаранокӣ назорати эпидемиологӣ асоснок карда шудааст, аз он ҷумла ҷамъовари маълумот барои назорати самаранок ва қабули қарорҳои асосноккардашуда. Инчунин ба пешгири ва ҷалби ҷомаи ҳамгирии хизматҳои таъхисӣ ва табобатӣ бо хизматрасонии умумии тиббӣ ва усулҳои хизматрасонии ба бемор равонакардашуда таваҷҷуҳ бояд кард.

87. Ин бехтаршавии нишондиҳандаҳои саломатиро нисбат ба ин ҳолатҳои таъмин менамояд, инчунин, низомӣ умумии тандурустӣ ва қобилияти зуд эътино кардани онро нисбати дигар ҳолатҳои сироятӣ бехтар менамояд. Мушқилини хос нисбат ба сил ва вирусӣ норасоии масунияти одам раванди гузарии аз маблағгузории донорҳо ба шумор рафта, Тоҷикистонро барои тадриҷан андешидани чораҳои мақсаднок барои захиракунии маблағгузори дохилии хизматрасониҳо даъват менамояд, ки барои хифзи дастовардҳои азим аз ҷиҳати иқтисодӣ самаранок, мувофиқ ва маълум хисобида мешаванд.

88. Тоҷикистон давлати дорои сатҳи паҳншавии вирусӣ норасоии масунияти одам ба шумор меавад ва эпидемия асосан дар байни гуруҳи хатарӣ баъданди рафтор – муҳоҷирон, напшамандони таъриқӣ, мардонӣ ҳамчунистаро ва занони расонандаи хизматҳои шахвонӣ дида мешавад. Новобаста аз ин, усули асосии гузарии – тамосҳои гетеросексуалӣ – ба хурӯҷи эпидемияи вирусӣ норасоии масунияти одам мусоидат кард. Аз рӯи маълумотҳои муассисаи давлатии “Маркази ҷумҳуриявии пешгири ва мубориза бар зидди вирусӣ норасоии масунияти одам” дар соли 2019 дағ Тоҷикистон 1320 ҳодисаи нави сироятӣ вирусӣ норасоии масунияти одам ба қайд гирифта шуданд. Аз шумораи умумии ҳолатҳои вирусӣ норасоии масунияти одам ба қайд гирифташуда, дар охири соли 2019 фаълидиганон 3244

нафарро ташкил медиҳад, ки аз инҳо бо сабаби бемории пайдошудани норасоии масунияти 1681 нафар фавтиданд, ки 51,8%-ро ташкил медиҳад.

89. Дар байни занони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагоникунанда, 95 фоиз барои таъобат ё пешгирӣ барои гузарриши вертикалӣ мувоҷиат намуданд. Дар байни одамони бо вируси норасоии масунияти одам зиндагоникунанда, дар 73 фоиз бемороне, ки таъобати зиддиретровирусиро идома медиҳанд, вагинини вирусии паҳшукунанда мушохида мешавад.

90. Дар самти мубориза бо эпидемияи вирусии норасоии масунияти одам дар кишвар чунин мушкилиҳо мавҷуданд:

- монеа барои гуруҳи хатари бағанди рафтор ва аҳолии умумӣ дар гирифтани хизматрасонии алоқаманд бо вируси норасоии масунияти одам;

- мушкилиоти гузарриши амудӣ аз модар ба кӯдак;

- тестикунонии донорҳои хун ва таъминии бехатарии ҷузъҳои хун тавассути ташхисҳои озмоишӣ мувофиқ ва низомии назорати сифат;

- вобастагии барномаҳо оид ба мубориза бо вируси норасоии масунияти одам/бемории пайдошудани норасоии масуният аз маблағгузории донорӣ ва бучети давлат дар алоқа бо гузарриши ба маблағгузории давлатӣ;

- мушкилот дар фарогирӣ бо хизматҳо оид ба тестикунонӣ ба вируси норасоии масунияти одам, хусусан барои гуруҳи хатари бағанди рафтор мушохида мешавад.

91. Дар самти мубориза бо эпидемияи вирусии норасоии масунияти одам чунин вазифаҳо пешбинӣ шуданд:

- баргарафсозии гузарриши вирусии норасоии масунияти одам аз модар ба кӯдак;

- таъминии фарогирии 100 фоизи скрининги хуни донорӣ бо усулҳои босифати ташхиси сироятҳои хун (сироятҳои парентералӣ), аз он ҷумла вирусии норасоии масунияти одам;

- таҳияи механизм барои маблағгузории устувори ҷорабиникҳо оид ба мубориза бо вируси норасоии масунияти одам;

- таъминии фарогирии 100 фоиз таъобати зиддиретровирусии одамони бо вирусии норасоии масунияти одам зиндагоникунанда.

92. Барои расидан ба максалдо ва вазифаҳои гузошташуда чунин амалҳо анҷом дода мешаванд:

1) баргарафсозии гузарриши вирусии норасоии масунияти одам аз модар ба кӯдак;

- тавсеаи фарогирии занони ҳомила бо скрининг ба вирусии норасоии масунияти одам;

- таъминии дастгирии муносиб, доруворӣ ва маводҳои масрафшаванда барои занони ҳомила ба вирусии норасоии масунияти одам-муъбат, ки ҳамроҳи онҳо вирусии норасоии масунияти одам-муъбат ба шумор меравад, барои пешгирии сироятҳои вирусии норасоии масунияти одам ҳангоми ҳомиладорӣ.

2) таъминии фарогирии 100 фоиз скрининги хуни донорӣ бо усулҳои сифатнокӣ ташхиси сироятҳои хун (сироятҳои парентералӣ), аз он ҷумла вирусии норасоии масунияти одам;

- рушди инфрасохтор ва тақвияти иқтидор дар сатҳи маҳаллӣ барои истифодаи усулҳои мувофиқ ва боосоти скрининги хуни донорӣ;

- таҳияи қоидаҳо, ки бехатарии 100 фоизи хун ва ҷузъҳои онро, ки дар статсионарҳо истифода мешаванд, таъмин мекунад;

3) таҳияи механизм барои маблағгузории устувори ҷорабиникҳо дар самти мубориза бо вирусии норасоии масунияти одам:

- таҳияи минбарҳои муҳити меъерӣи ҳуқуқии мусоид барои осонкунии монеаҳои мавҷуда нисбат ба дастрасӣ ба пешгирӣ, нигоҳбинӣ ва таъобат;

- дастгунии тамбағгузорӣ бо ёрии ҷорабиникҳои ҷигмоии максалнок;

- дастгирии таҳияи барномаҳои ба муҳоҷирон ва дигар гуруҳҳои хатари бағанди рафтор ниғаронидашуда;

4) таъминии фарогирии 100 фоиз таъобати зиддиретровирусии одамони бо вирусии норасоии масунияти одам зиндагоникунанда.

- таъминии фарогирӣ бо таъобати зиддиретровирусии одамони бо вирусии норасоии масунияти одам зиндагоникунанда тибқи тавсияҳои Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ;

- таъминии дастгирӣ ва мутобиқати беморон ба таъобати зиддиретровирусӣ;

- тавсеаи харидории ҳамҷоякунии меъерҳои муқарраршуда бо максалди бағандкунии мутобиқат ба речай таъобат.

93. Дар натиҷаи амалгирардониҳои ҷорабиникҳои мазкур чунин натиҷаҳои мушаххас пешбинӣ шуданд:

- сатҳи гузарриши сироти вирусии норасоии масунияти одам ба уҳдадорҳои байналмилалӣ мувофиқат мекунад;

- гузарриши вирусии норасоии масунияти одам аз модар ба кӯдак баргараф карда шуд;

- хуни донорӣ ба вирусии норасоии масунияти одам тестикунонӣ карда мешавад;

- сифати ҳаёти одамони бо вирусии норасоии масунияти одам зиндагоникунанда беҳтар гардид;

- мустаҳкамии маблағгузории хизматрасоникҳо ва маводҳо барои пешгирӣ ва таъобати вирусии норасоии масунияти одам давра ба давра аз бучети давлатӣ пардохт карда мешаванд

94. Бо максалди даст намудани беморӣ ва фавти алоқаманд ба беморини сил, идоракунини мушкилоти афзояндаи устуворнокӣи дорулӣ ва хифзи хонаводаҳо аз хароҷотҳои алоқаманд бо беморини сил, дар доираи Стратегияи чунин вазифаҳо пешбинӣ шуданд:

1) муқаммалсозии низомии ошкорнамоеи бармаҳал ва таъминии алоқа бо беморон, хусусан бо тавачҷуҳи ҳоса ба гуруҳи осебпазирӣ аҳоли, бо роҳи фальоқунии ошкорнамоеи тавассути ҷанбаҳои зерин:

- муносибат бо ташаббуси бемор – хизматрасонии муносиб, таъҷилий ва босифат ба бемороне, ки фазолона ба хизматҳои таъхисӣ ва таъботати сил мувоҷиат мекунад;

- скрининг – хизматрасонии таъхисӣ ва таъботати ба беморони гумонбар ба беморӣ сил (аз ҷумла назорати тамосбулагон, гуруҳҳои хатарӣ клинӣ ва гуруҳҳои хатарӣ баланд);

- скрининги систематикӣ бо таваҷҷуҳ ба ҷойи ҷамъшавии одамон;

2) таъмини мавҷудияти таъхис ва таъботати босифати сил, хусусан дар заминаи беморӣ сил бо доруворӣ зиёд устувор;

3) дастурӣ дар таъхисӣ модели таъботати сил, ки ба бемор бо таваҷҷуҳ ба ҳамгирони хизматрасонӣ нигаронида шудааст, хусусан дар сатҳи кумаки аввалия тиббӣ санитарӣ, тавсеаи дастрасӣ ба модели аз рӯи принсипи таъботати амбулаторӣ ва ҷалби ҷома;

4) пурзӯр намудани ҷанбаҳои профилаттиқии сил, тавассути вориднамони таъботати беморӣ сил;

5) таъмини маблағгузорӣ устувори ҳадамоти мубориза бар зидди беморӣ сил, хусусан дар мазмуни гузарии аз маблағгузорӣ берун ба маблағгузорӣ дохилӣ;

6) таъмини мавҷудияти кадрҳои таъхиссуснок барои ошкорамой (аз он ҷумла тавассути усулҳои озмоишӣ), таъботат ва гузаронидани тестҳо ба устуворнокии дорутӣ (аз он ҷумла бо мақсади мониторинги устуворноки);

7) таъмини назорати мувофиқ, ҷамъоварии маълумот ва ҳисоботдиҳӣ оид ба сил.

95. Барои расидан ба мақсадиҳо ва вазифаҳои гузошташуда ҷунин амалҳо анҷом дода мешаванд:

- таъмини барномаҳои фазоли скрининг ба беморӣ сил дар ҷойҳои ҷамъшавии одамон (маҳбасҳо ва муассисаҳо, ба монанди хонаи кӯдакон, парасторхонаҳо барои ҷирсонсолон ва ғайра);

- бехтаркунии скрининг ба сил, таъмини имкониятҳои таъхисии баландсифат ва таъҷилий дар диспансерҳои зиддисиғӣ, инчунин дар муассисаҳои тиббӣ умумӣ бо шарофати тавсеаи дастрасӣ ба технологияи Хрет МТВ / RIF;

- афзоиши ботадриҷи шумораи бемороне, ки дар таъботати амбулаторӣ қарор доранд, аз он ҷумла бо вориднамони технологияи VDOT (таъботати кӯтоҳи муваққатан мушоҳидашуда) дар шахру ноҳияҳо;

- муқамалсозии инфрасохтор ва захираҳои кадрӣ барои беморони сил бо мақсади бехтаркунии таъботати амбулаторӣ;

- таъхисӣ протоколи таъботати беморӣ сил ба доруворӣ устувор ва таъхисӣ омузиши қармандони тиббӣ, аз он ҷумла табибони оилавӣ, бо мақсади баландкунии самаранокии таъботати беморӣ сил ба доруворӣ устувор;

- таъхисӣ барномаҳои таълимӣ ва омодаасозӣ/бозомӯзии шумораи муносиби мутахассисони озмоишгоҳӣ, табибон ва ҳамшираҳо, аз ҷумла табибони оилавӣ/ҳамшираҳо ва омузонидан оид ба ҷанбаҳои муносибати амалӣ ба саломатии шӯро;

- ҳамгирони назорати эпидемиологӣ беморӣ сил ба низомии умумии назорати тандурустӣ ҷамъиятӣ;

- баланд намудани иттилоотнокии аҳоли бо мақсади баланд намудани скрининг дар ҳолати мавҷудияти аломатҳои огоҳкунанда.

96. Интизор меравад, ки амалисозии Стратегияи мазкур ҷунин натиҷаҳои тибқи мақсадиҳо дар Стратегияи Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ оид ба барқароркунии сил муқаррагардида медиҳад:

- кохиш ёфтани фиғат аз беморӣ сил;

- пастишавии нишондиҳандаҳои беморшавӣ аз сил, ҳаҷ яке аз оилаҳо, ки дар онҳо беморони сил ҳастанд, набояд хароҷоти зиёд кунанд.

97. Гепатитҳои вирусӣ (В ва С) дар саросари ҷаҳон нигарони зиёдро ба миён овардаанд. Шақлҳои нави таъботат бештар имкониятро барои таъботати бобарор фароҳам меоваранд ва ҳамин тавр шумораи фиғат дар ҷаҳон, ки сабаби он гепатитҳои вирусӣ ба шумор мераванд, кам метардад. Тоҷикистон ба Коғизсия барои барқароркунии глобалии гепатит ҳамроҳ гардида, мақсадиҳо барои пешгирии гузарии ва бехтаркунии натиҷаҳои таъботат муайян намулдааст.

98. Ба ҳамин монанд, беморҳои бо роҳи ҷинсӣ гузаранда барои солимии аҳоли ҳаффи ҷиддӣ доранд ва барои гуруҳи осебазири аҳоли бояд хизматрасонӣ оид ба пешгирӣ, дарёфт ва таъботат дастрас бошанд.

99. Мушқилоти асосӣ ин таъботати гаронарзиш ва мавҷуд набудани имкониятҳои таъхисӣ ба шумор мераванд, ки дастрасиро ба таъхис ва таъботати беморон маҳдуд месозанд.

100. Мақсади асосии Стратегияи мазкур дар ин самт – дарёфти саривақтӣ ва дастгирии барқароркунии гепатитҳои вирусӣ ва оташак мебошад ва барои расидан ба ин мақсад ҷунин вазифаҳо пешбинӣ шудаанд:

- таъхисӣ низомии самаранокии назорати эпидемиологӣ аз рӯи гепатитҳои вирусӣ дар муассисаҳои тандурустӣ ва иншоотҳо, ки хизматҳои машӣ мерасонанд;

- васеъ намудани хизматрасонии тиббӣ – бехтаркунии навъҳо, сифат ва дастраснокии хизматрасонии тиббӣ зарурӣ;

- фарогирии аҳолии ба хизматрасонӣ ниезманд – бехтаркунии истифодаи баробар ва муносиби хизматрасонӣ вобаста аз талабот;

- кам намудани хароҷотҳои мустақим ба хизматрасонӣ – пешниҳоди химояи молӣ ба шаҳсоне, ки ба хизматрасонӣ ниез доранд;

- барқароркунии гузарии оташак аз модар ба кӯдак.

101. Барои расидан ба мақсадиҳо ва вазифаҳои гузошташуда ҷунин амалҳо анҷом дода мешаванд:

- вориднамони эҷуний бар зидди гепатити В барои гуруҳҳои хатарӣ баланд;

- пешгирии гузарии гепатити В аз модар ба кӯдак бо роҳи вориднамони барномаҳои скрининг ба гепатити В хангоми назорати антенаталӣ ва амалисозии ҷораҳои пешгирӣ хангоми таваллуд;

- ҷорабинҳои васеъ, ки ба бехтарии хун ва сӯзандору равона қарда шудаанд;

- барномаҳои профилактики дар байни одамон, ки напъаро ба таври таъриқи истифода мебаранд;

- тавсеаи муоинати тиббӣ ва таъобати оташак дар ҳомилалорон.

102. Дар натиҷаи амалгардонии чорабинии мазкур ҷунин натиҷаҳои мушаххас пешбинӣ шуданд:

- ба соли 2030 шумораи сироятҳои нав ба 90% кам карда шавад;

- ба соли 2030 ғайт аз гепатитҳои вирусӣ ба 65% коҳиш дода шавад;

- гузарии оташак аз модар ба кӯдак бартарарф карда шавад.

§9. Тақвияти чораҳои пешгирӣ ва таъобати бемориҳои ғайрисироятӣ ва мушкilotи маъноӣ

103. Пешгирии бемориҳои афзалити Стратегияи мазкур бо максали паст намулдани бемориҳои ғайрисироятӣ ба шумор меравад. Бояд амалҳои ниёбат ба чор омилҳои умумии хатар, ки бо тарзи ҳаёт ва максалиҳои рафторӣ, аз ҷумла истеъмоли тамоку, истеъмоли зараровари машрубот, фальолияти нопураи ҷисмонӣ ва ғизои носолим алоқаманданд, тақвият дода шавад.

104. Таҷрибаи мусоби як катор даъватҳо нишон медиҳад, ки дар давоми 10-20 сол расидан ба коҳишиҳои дукарата ва аз ин зидди ғайт имконпазир аст, асосан аз хисоби гузаронидани пешгирии бемориҳои. Сарфи назар аз он, ки дар ҷумҳурӣ баъзе пешрахиҳои дар таъбиқи сисасти зидди тамоку, кам кардани таъсири зараровари машруботи спиртдор, инҷунин тақвияти сисасти дар самти ғизо ва махулоти хӯрока ба даст омаданд, имкониятҳои зидди барои гирифтани таъсири бештар ба саломати аҳоли мавҷуд мебошанд.

105. Дастрасии васеъ ба барномаҳои скрининг ва таъхиси бармаҳал зарур аст. Дар байни дигтарон, ин барои пешгирии маъноӣ ба ғайт ва бағаланд кардани сифати ҳаёт кумақ мерасонад.

106. Доштани захираҳои кадрӣ барои таъмини таъобати муносиб ва пешгирии маъноӣ бениҳоят зарур аст. Дастрасӣ ба барқарорсозӣ ва шаклҳои бехтаршудани нигоҳубини метавонад ба одамон барои хифзи мустақилият ва фальонокии иктисодӣ кумақ расонад.

107. Қисми ҷудонашавандаи хизматрасонӣ оиди нигоҳубини дарозмуҳлат кумаки паллиативӣ ба шумор меравад, ки дар доираи он одамон барои бағаланд намулдани сифати ҳаёт дар марҳилаи ниҳони беморӣ дастгирӣ меёбанд.

108. Бемориҳои саратонӣ мушкilotи инкишофебаанда дар Тоҷикистон ба хисоб меравад. Кишвар бо мушкilotи таъхиси бармаҳал, натиҷаҳои таъобат ва расонидани кумаки паллиативӣ рӯ ба рӯ мешавад. Айни замон дар кишвар зиёда аз 15 ҳазор нафар бо омӯхо ба кайд гирифта шуданд ва сатҳи беморшавӣ бо рофта истодааст (35,5 ба 100 ҳазор аҳоли, ба ҳолати охири соли 2018). Бисёре аз бемориҳои онкологӣ дар марҳилаи II ва III ошкор карда мешаванд. Беморон ба кумаки паллиативӣ бениҳоят ниёз доранд: зиёда аз 4 ҳазор беморони ниёзманд ба кумаки паллиативӣ ба кайд гирифта шуданд. Аз рӯи баҳолиҳӣ, тақрибан 8550 кӯдак дар 1 сол метавонанд аз кумаки паллиативӣ баҳравар шаванд.

109. Сарфи назар ба болоравии дӯшбории бемориҳои рӯҳӣ ва зӣшавии шумораи беморони ба таъобат ниёзманд, мутаасифона дигаргуниҳои кам дар

самти хизматрасонии рӯҳӣ ба аҳоли дида мешавад. Шахсоне, ки ба таъобат интенсивӣ ниёз доранд, ба муассисаҳои калони давлатии дорон инфрасохтори харобшуда ва сифати пастии хизматрасонӣ, ки ба стандартҳои кобили қабули сифат ва усулҳои таъобат бо риои ҳуқуқҳои асосии одамон мутобиқат намекунанд, вобаста шуданд.

110. Дӯшбории бемориҳои ғайрисироятӣ ҳам аз хисоби пиришавии аҳоли ва ҳам аз хисоби окибатҳои манфии истеъмоли тамоку, мавҷуд намулдани фальонокии ҷисмонӣ, пурхӯрӣ, инҷунин истеъмоли зараровари машруботи спиртдор зиёд метардад.

111. Вориднамҳои чораҳои оид ба мубориза бар зидди тамоку самти дуюм аз рӯи самаранокии сармогузори ба бехтаркунии саломатӣ, баъд аз змқунии кӯдакон ба шумор меравад. Чораҳои арзиши ва андозӣ, аз он ҷумла арзиши аксизҳо ба махулоти тамоку ва машрубот бояд ин тавр тартиб дода шавад, ки шаҳрвандонро ба бурдани тарзи ҳаёти солим ва инҷунин бағаландкунии масъулияти сармоӣ ба солимии аҳоли ҳавасманд кунад.

112. Бисёре аз омилҳои хатарии бемориҳои ғайрисироятӣ наметавонад, ки танҳо аз тарафи соҳаи тандрустӣ бартарарф карда шавад, ва ин бори дигар муҳимияти истифодаи муносибати байнисоҳавӣ ва афзалитнокии тиббӣ пешгирӣкунаандро собит менамояд.

113. Ошкоркунии пастии бемориҳои ғайрисироятӣ яке аз мушкilotи асосӣ ба шумор меравад. Мисол, танҳо 0,2% беморони бигтаргардида дар Маркази ҷумҳуриявии бемориҳои дил дар шаҳри Душанбе дар соли 2018 тавасути азнаравонасозӣ қабул карда шуданд.

114. Инфрасохтори на он қадар рушдифта барои таъхиси ва таъобати бемориҳои ғайрисироятӣ, инҷунин маблағгузориҳои ноқисоли хизматрасонии махсусардонилшуда ва таъхизоти ғайрасон барои бағаланд намулдани дастрасӣ ва сифати хизматрасонӣ дар ин самт монса эҷод менамояд.

115. Имрӯз дар Тоҷикистон, зиёда аз 10 ҳазор бемороне, ки аз беморони саратонӣ азият мекашанд ва зиёда аз 4 ҳазор бемороне, ки ба кумаки паллиативии ба бехтаркунии сифати ҳаёт равонашуда ниёз доранд, ба кайд гирифта шуданд. Кумаки паллиативӣ айни замон, ҷузъи зарурии таъобати маҷмуавии беморони саратонӣ дар ҳама марҳилаҳо ба шумор рафта, дар баъзе ҳолатҳо маъноӣ мустақил пайдо мекунад.

116. Дар соли 2016 аввалии мартовба Барномаи миллии тавонбахшии маъноӣ барои солҳои 2017-2020 тахия шуда, бо карори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 октябри соли 2016, №455 қабул гардид. Дар моҳи марти соли 2018 Ҳукумати Конвенсияи Созмони Миллали Муттаҳид оид ба ҳуқуқҳои маъноӣро ба имзо расонид.

Форуе, ки 18 октябри соли 2019 дар шаҳри Душанбе баргузор гардид, қабули эълонии нав ва ҳамаҷонибаи маъноӣро кайд кард. Эълонии нав уҳдадорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистонро оид ба таъмини барқарорсозӣ, хизматрасонии тиббӣ ва таълимии бехтарин, инҷунин хизматрасонӣ оиди хифзи иғтимоӣ тасдиқ менамояд.

117. Муносибати маҷмуавӣ ба барқарорсозӣ самаранокии худро хангоми таъобати бисёр бемориҳои музмин, мушкил ва вазнин, ки метавонанд

қобилият ва фаръолияти узвҳои хиссиёти инсонро ниқобатан маҳдуд намоён (Биноӣ, муошират, қобилияти гурдиш ва фаръолияти маърифатӣ) собит намул. Шақлҳои гуногуни барқарорсозӣ малақаҳои махсусро талаб намоёнд, аз ин лиҳоз дастаҳои бисёрсоҳавии мутахассисон қобилияти ниқобатан бехтарқунии сифати кумаки тиббӣ ва нағичаҳои таъбаатро доранд.

118. Дар ин самт Стратегияи ҳадафҳои зеринро пешбинӣ менамоёнд:

- қошқибёни нишондиҳандаҳои ғавти бармаҳал аз бемориҳои ғайрисиротӣ, оқибатҳои осебардорӣ ва пиришавӣ;

- бехтарқунии сифати ҳаёт ва ҳамгирии иҷтимоии маъёбон, пиронсолон, шахсонӣ дорӣ оқибатҳои бемориҳои ғайрисиротӣ ва осебо.

119. Барои расидан ба ин ҳадафҳо чунин вазифаҳо пешбинӣ шудаанд:

- ташқили инфрасохтори самаранок барои пешгирии бемориҳои ғайрисиротӣ ва таъмини дастрасии умумӣ ба скрининг;

- паст намулдани сарбории молиявии бемориҳои ғайрисиротӣ ба хонаводаҳо ва хифзи хонаводаҳои камбизоат аз боз ҳам камбизоатшавии минбаъда;

- тарғиби тарзӣ ҳаёти солим дар давоми давран пурраи ҳаёт;

- бехтарқунии дастрасӣ ва сифати хизматрасониҳои барқарорнамоӣ дар ҳама сатҳҳои хизматрасонии тиббӣ ва тавсеаи дастрасӣ ба воситаҳои барқарорсозии маъёбон.

120. Барои расидан ба мақсадҳо ва вазифаҳои гузошташуда чунин амалҳо аҷном дода мешаванд:

1) паст кардани паҳншавии омилҳои ҳатари умумӣ барои бемориҳои ғайрисиротӣ асосӣ – сигорқашӣ, гизии носолим, истеъмоли барӣфиди машруботи спиртдор, фаръолноқии қисмонии паст ва стресси рӯҳӣ-иҷтимоӣ;

- гузаронидани чорабинӣҳо оид ба иттилоотноқии ҷомеа оид ба омилҳои ба рушди бемориҳои ғайрисиротӣ таъсир расонанда;

- таҳияи санадҳои меъёрӣ ҳуқуқӣ оид ба паст кардани омилҳои ҳатари бемориҳои ғайрисиротӣ;

- таъсири низоми самаранокӣ ҳамкорӣҳои байнисоҳавӣ ва шарикӣ барои баланд намулдани афзалияти пешгирии ва назорати бемориҳои ғайрисиротӣ;

2) ташқили инфрасохтори самаранок барои пешгирии бемориҳои ғайрисиротӣ ва таъмини дастрасии умумӣ ба скрининг:

- тавсеаи фарогирии хизматрасониҳои фардӣ, ки ба бехтарқунии ошқорнамоии бармаҳал, бақайдгирӣ ва назорати самаранокӣ фишорбаландӣ ва бемории канд, даҳолати саривактӣ ва муносиб хангмои ҳолатҳои шадид равона гардидаанд, инчунин барқарорсозӣ бо мақсади паст намулдани сатҳи ғавти бармаҳал ва пешгиришаванда аз инсулт ва сактаи дил;

- ҳамгирии барномаҳои скрининги бемориҳои ғайрисиротӣ дар сатҳи кумаки аввалияи тиббӣно санитарӣ;

- гузаронидани тадқиқотҳои доимии демографӣ ва институтсионали барои баҳоидиҳии талабот дар пешгирии бемориҳои ғайрисиротӣ ва мубориза бо онҳо, инчунин барои мусоидат ба қабули қарорҳо дар асоси маълумоти далелнок;

- мусоидат ба таҳия ва вориднамоии рӯйхати бемориҳои ғайрисиротӣ;

- таъсири инфрасохтори самаранок барои ташқис ва таъбаоти бемориҳои ғайрисиротӣ;

- вориднамоии усулҳои муосири ташқис ва таъбаот;

- қабул ва вориднамоии протоколҳои клинӣкии ҳамгиронишуда, ки аз тарафи Созмони умумичаҳонии тандрустӣ тавсия дода шудаанд, барои пешгирии ва назорати бемориҳои ғайрисиротӣ асосӣ дар сатҳи кумаки аввалияи тиббӣно санитарӣ;

- омӯзиши имконияти маблагтузории баробар барои пӯшонидани хароҷот ба ташқис ва таъбаоти беморони дорӣ бемориҳои музмин, аз ҷумла таъмини дастрасӣ ба усулҳои муосири таъбаот;

- содда кардани тарғиби тақдирнамоии маълобӣ барои гуруҳи шахсонӣ гирифтори ҳолати барнагарданда (набулдани узвҳо, дасту пой ва ғайра), ки хароҷоти тақрорӣ барои шаҳодатномадӣҳӣ баргараф мекунад;

3) тарғиби тарзӣ ҳаёти солим дар давоми давран пурраи ҳаёт: мустаҳкамнамоии минбаъдаи ҳадамоти тандрустӣи ҷамъиятӣ ва ҳамгирии тарғиби тарзӣ ҳаёти солим ба кумаки аввалияи тиббӣно санитарӣ ва барномаи пешгирии бемориҳо ва саводноқии тиббӣ;

4) бехтарқунии дастрасӣ ва сифати хизматрасониҳои барқарорнамоӣ дар ҳама сатҳҳои хизматрасонии тиббӣ ва тавсеаи дастрасӣ ба воситаҳои барқарорсозии маъёбон:

- таъсири механизми самаранокӣ идорақунии хизматрасониҳои барқарорсозӣ таҳти сарпарастии Вазорати тандрустӣ ва хифзи иҷтимоии аҳоли;

- таҳияи стандартҳои барқарорсозӣ барои расонидани хизматҳои тиббӣно иҷтимоӣ ва таъмини назорати сифат;

- таҳияи барномаҳои мақсадноқӣ дастгирии ва барқарорсозӣ барои гуруҳҳои муайяни маълобон: ғалаҷи серебралӣи қудакона, аутизм, бемориҳои хромосомӣ, бемории канд;

- ҳамгирии хизматрасониҳои барқарорсозӣ дар сатҳҳои яқум, дуҷом ва сеҷомӣ соҳаи тандрустӣ;

- таъмини мавҷудияти шӯъбаҳои барқарорсозии махсустардонидашуда дар беморхонаҳои бисёрсоҳавӣ барои беморони дорӣ талаботи мушқил/маҳсус;

- ҷудо намулдани микдори кофии захираҳо барои маблагтузории хизматрасониҳои барқарорсозӣ ва хариди воситаҳои техникӣ (ёридиҳандаи) бо сифати барқарорсозӣ, паҳнқунии хизматрасонӣ аз руи принсипи «Ҷавзанаи ягона барои воситаҳои техникӣ барқарорсозии маълобон» дар саросари кишвар;

- таъмини омӯзонидани мувофиқ барои ёридиҳандаҳо ва истифодабарандагонии воситаҳои техникӣ барқарорсозии маълобон;

- ҳамкорӣ бо шарикон оид ба рушд барои баҳоидиҳии ҳолати ҷорӣи маълобӣ, барқарорнамоӣ ва воситаҳои техникӣ барқарорсозии маълобон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, барои ошқорнамоии омилҳои ба бехтаршавии вазъ дар ин соҳа мусоидатқунанда, барои муайянсозии усулҳои бехтари дастгирии давлат дар тақвияти ҷораҳои сиёсат, низоҷмо ва хизматрасониҳо оид ба

баркарорсозӣ ҳамчун қисмати фаротирири умумӣ бо хизматрасониҳои тандурустӣ;

- мусондаг ба ҷалби баҳши хусусӣ барои кушодани марказҳои баркарорсозӣ ва хизматрасонӣ оид ба баркарорсозӣ;

- вориднамояи хизматрасониҳо оиди баркарорсозӣ ба барномаи суғуртаи тиббӣ;

- таҳияи низоми ягонаи муайнсозӣ ва гуруҳбандии маълобӣ тибқи Таърифи байналмилалӣи вазифаҳо ва вориднамояи навгонҳо дар Дастурамал оид ба муайнсозии маълобӣ;

- таъмини ҳамгириии ҷамъовари маълумот оид ба маълобӣ ба низоми иттилоотии ягонаи тандурустӣ;

- таъсиси инфрасохтори иҷтимоӣ барои шахсони маълобӣ дошта ва таъминнамоя бо технологияҳо, ки дастрасиро ба шахсони маълобӣ таъмин менамоянд;

- таҳияи хизматрасониҳои фарогир ва хизматрасониҳои дӯстона барои шахсони маълобӣ дошта, таваҷҷути бартараф кардани монеаҳо барои дастрасӣ;

- мустаҳкамнамояи ва тавсеаи хизматрасониҳо оид ба баркарорсозӣ, мутобиқшава, кумак ва дастгирӣ барои шахсони маълобӣ дошта;

- таҳияи маҳзани ягонаи маълумоти истифодабарандагон дар асоси Рӯйхати миллии ҳифзи иҷтимоӣ, ҳамчун восита барои бақайдгирии электронии шахсони маълобӣ дошта;

- суръатбахшии ҷамъовари маълумоти мувофиқ, боэътимод ва муқоисашаванда дар сатҳи байналмилалӣ оид ба маълобӣ ва хизматрасониҳои ба онҳо алоқаманд, барои қабули карорҳои асоснокшуда;

- бағанд намудани иттилоотнокӣ оид ба талаботи занон ва духтарон ва дигар гуруҳҳои осебпазирӣ маълобон ва барҳамдиҳии таъбиз ва поймолкунии ҳуқуқ нисбат ба онҳо;

- бехтаркунии ҳамоҳангсозӣ ва таҳқиқи алоқа бо ҷораҳои сиёсат ва барномаҳои дигар соҳаҳо, то ин ки шахсони маълобӣ тавонанд ба хизматрасониҳои иҷтимоии асосӣ дастрасӣ пайдо кунанд ва дар фаволити иқтисодӣ иштирок намоёнд;

- фароҳамовариҳои пароят барои иҷтимоикунони ва ҳамгириии гуруҳҳои осебпазир ба ҷома (пиронсолон, хатмкунандагони мактаб-интернатҳо ва ғайра) таваҷҷути баркарорсозӣ дар сатҳи ҷома.

§10. Бехтарнамояи ҷанбаҳо, ки бо таъмини маводи доруворӣ ва фаволити фармасевтӣ алоқамандӣ доранд

121. Айна замон заминани моддио техникаи озмоишгоҳҳо оид ба назорати сифати маводи доруворӣ дар марказҳои ҷаҳонӣ ва минтақавӣ ба тағаботи мӯсоири таъмини сифат мувофиқат намуғунанд ва озмоишгоҳҳо барои гузаронидани тадқиқотҳои иммунобиологӣ ва радиологӣ мавҷуд нестанд.

122. Таҳлили таҷрибаи таъмини маводи доруворӣ нишон медиҳад, ки то ҳол мушкилоти полипрагмазия муҳим боқӣ мондааст. Мушкилоти мазкур

дар байни табибони дар марказҳои шахрӣ фаволиткунанда, нисбат ба табибони дар муассисаҳои тиббии маҳаллӣ фаволиткунанда рушдефта мебошад. Дигар мушкилот дар самти истифодаи оклионаи маводи доруворӣ ин набулдани дониши зарурии табибон ва фармасевтҳо, инчунин набулдани сарчашмаи маълумоти объективона оид ба маводи доруворӣ ба ҳисоб меравад.

123. Яке аз афзалиятҳои сиёсати дорувории давлатии ҷумҳури рушди истеҳсоли ватанини маводи доруворӣ ва молҳои тиббӣ ба шумор меравад. Дар давоми 6-7 соли охир бо ҷалби сармоягузориҳои маҳаллӣ ва хоричӣ 10 ширкати қалон дар соҳаи истеҳсоли маҳсулоти фармасевтӣ бо истифодаи зиёда аз 200 миллион сомонӣ барои сохтмони нишноот ва муҷаҳҳазгардонии онҳо бо таҷҳизоти истеҳсолӣ таъсис дода шуданд.

124. Инчунин, бо мақсади рушди истеҳсоли маҳаллӣ ба коллексҳои андоз ва гурӯҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон иловяҳо ворид гардиданд. Бинобар ин, баррасии масъалаи аз андоз аз аризии иловашуда ва боҷи гурӯҳӣ озод кардани таҷҳизот, субстансияҳо ва молдаҳои ёрирасоне, ки дар истеҳсоли маводи доруворӣ ва молҳои тиббӣ истифода мешаванд хангоми ворид ба кишвар ба мақсад мувофиқ аст.

125. Ҳамин тавр, мушкилоти мавҷуде, ки бо таъмини сифат, истифодаи оклиона ва дастрасии маводи доруворӣ алоқамандӣ доранд, қабули карорҳои дахлдорро барои рушди минбаъдаи соҳаи фармасевтӣи кишвар бо мақсади бехтаркунии сифати кумаки тиббӣ талаб менамоянд.

126. Мақсади асосии Стратегияи мазкур дар ин самт - ин бехтаркунии дастрасӣ ва дастраснокӣ ба маводи дорувории самаранок, бо сифат ва аз ҷиҳати иқтисодӣ дастрас барои аҳоли ба шумор рафта, ин ҳадаф бояд таваҷҷути иҷрои вазифаҳои зерин ба даст оварда шавад:

- таъмини дастрасии оклиона физикӣ ва иқтисодии аҳоли ба маводи дорувории асосӣ;

- таъяиги назорати давлатӣ дар соҳаи муомилоти маводи доруворӣ барои роҳ нагудан ба маводи дорувории қалбақӣ ва ба қайд гирифта нашуда дар бозори фармасевтӣи мамлакат.

127. Барои расидан ба ин мақсадҳо бояд амалҳои зерин иҷро карда шаванд:

1) таъмини дастрасии оклиона, физикӣ ва иқтисодии аҳоли ба маводи дорувории асосӣ;

- бозидии номгуӣ ҷорид маводи дорувории асосӣ, бо истифодаи таъсияҳои Созмони умумиҷаҳонии тандурустӣ;

- муқамалғозии заминани меъёриҳои ҳуқуқие, ки фаволити фармасевтӣи ва дастрасии табақаҳои осебпазирӣ аҳолиро ба маводи дорувории ройгон танзим менамоянд;

- истифодаи пойтаҳи харидҳои электронӣ барои харидҳои давлатӣ ва молҳои тиббӣ;

- ҷалби сармоягузориҳои маҳаллӣ ва хоричӣ барои таъсиси корхонаҳои истеҳсоли фармасевтӣи нав;

- қабули ҷораҳо оид ба истифодаи оклионаи маводи доруворӣ;

- рушди истеҳсоли маҳаллӣ маводи доруворӣ ва молҳои тиббӣ;

2) таъвияти назорати давлатӣ дар соҳаи муомилоти маводи доруворӣ барои роҳ на додан ба маволҳои дорувории қалбақӣ ва ба қайд гирифта нашуда дар бозори фарматсевтии мамлакат:

- Муқаммалсозии заминани моддио техникаи озмоишгоҳҳои ҷумҳуриявӣ ва вилояти оид ба назорати сифати маводи доруворӣ ва воситаҳои таъиноти тиббӣ;
- таъхияи лоиҳаи санади меъёрии ҳуқуқӣ дар бораи танзими нархгузорӣ ва нарх ба маҳсулоти доруворӣ;
- мониторинги таъсири манфии маводи доруворӣ истифодашаванда ва таъхияи усулҳои иттилоотони аҳоли оид ба бехатарӣ ва самаранокии мавол;
- гузаронидани тадқиқот оид ба истифодаи маводи доруворӣ ва танзими фатвоияти фарматсевти;
- вориднамони стандартиҳои байналмилалӣ (GLP, GSP, GMP).

§11. Хизматрасоноҳои тандурустии ҷамъиятӣ ва ташаққули тарзи ҳаёти солим

128. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъвияти иқтисодӣ идорақунии ва фавоияти барномаҳои иммунизатсия, муқаммалсозии инфрасохтор ва тарғиби харидҳо, нигоҳдорӣ ва интиқолдиҳии ваксинаҳо, инчунин хизматрасоноҳои кумаки аввалияи тиббӣ бо санитарӣ бо таваҷҷуҳ ба сифат ва бехатарии иммунизатсия афзалият додаст. Дар даҳсолаи охир фарогирӣ бо эҷунии нақшаӣ то $\geq 9\%$ расидааст. Дар ҳақдаи эҷунии нақшаӣ ваксинаи ротавирусӣ ва полиоваксинаи ғайрифавоҷкардашуда ворид карда шуданд. Ҳангоми эҷид намудани хароҷоти давлатӣ ба иммунизатсия камтар аз 20% дар соли 2015 то ба 29,4% дар соли 2019, бақайдқунии ҳиссаи маблаггузори давлатӣ ва бақайдқунии самаранокии барномаҳо дар доираи ислоҳоти соҳаи тандурустӣ яке аз афзалиятҳои муҳими Барномаи миллии иммунопрофилактика ба шумор меравад.

129. Дар моҳи майи соли 2018 Ҷумҳурии Тоҷикистон Нақшаи миллии амалҳо оид ба мубориза бо усулҳои беморӣ ба маволҳои доруворӣ индимиқробӣ қабул намуд, ки дар он амалҳои беморӣ дар соҳаҳои гуногун қабул шаванд, аз ҷумла саломатии инсон, солимии бойторӣ ва муҳити атроф, барои таъмини муносибати ҳамоҳангшуда ва ҳамаҷонибаи «Тандурустии ягона» барои ҳалли мушкилоти усулҳои беморӣ ба маводи индимиқробӣ дарҷ гардидааст.

130. Хизматрасоноҳои тандурустии ҷамъиятӣ дар Тоҷикистон бо як қатор мушкилоти ру ба ру мешавад:

- дӯшбории афзалиёбаҳои беморҳои ғайрисиросӣ, ба монанди беморҳои алоқаманд ба физогирӣ ва тарзи ҳаёти нолуруст, диққати бештарро ба тарғиби тарзи ҳаёти солим талаб менамояд;
- раванасозии захираҳо барои таъмини усулҳои молиявии Барномаи миллии иммунопрофилактика нокифӣ боқӣ мемонад;

- талабот ба бехтарқунии минбаъдаи идорақунии барнома, дар тавсеаи фарогирии иммунизатсия ва дар баргарафқунии хуруҷи сироятҳои бо ваксина идорашаванда мавҷуд аст;

- иқтисодӣ маҳдуд барои назорати беморӣ: назорати эпидемиологӣ ва мониторинги беморӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон то ҳол дар марҳилаи рушд қарор дорад ва сифати маълумот бодӣ бехтар карда шаванд;
- усулҳои инкисифебаанда ба маводи индимиқробӣ ва зарурати таъвияти иқтисодӣ дар самти пешгирӣ, ошкорнамоӣ ва эътино;
- мушкилоти тандурустии наздисарҳадӣ – сатҳи бақайд қарордори муҳоҷират ва дастрасии маҳдудӣ муҳоҷирон ба хизматрасоноҳои тиббӣ асосӣ ваъзи саломатии онҳоро, инчунин солимии аҳолии Тоҷикистонро зерӣ хатар мегузорад;
- бодӣ вориднамони барномаҳо оид ба пешгирӣ ва назорати вараҷа, лейшманиёз, гемингтозоҳо ва дигар беморҳои паразитӣ ва трансмиссивиро дар байни аҳоли идома ва таъвият дод.

131. Стратегия ба пешгирии беморӣ, чораҳо оид ба мустаҳкамнамони саломатӣ ва дарозумрӣ равона гардида, барои расидан ба ин мақсад вазифаҳо ва чорабинҳои зерин пешбинӣ шуданд:

- тақмил ва ҷамъовари маълумот оид ба солимӣ ва ҳолати саломатии миллат тавассути бехтарқунии низоми назорат аз рӯи хизматрасоноҳои тандурустии ҷамъиятӣ;
- таъмини усулҳои беморӣ ва самаранокии Барномаи миллии иммунопрофилактика;
- таъвияти нақшаӣ роҳбарӣ ва таълимӣ Вазорати тандурустӣ ва хифзи иқтисоди аҳоли дар бехтарқунии об, санитария ва бехдоштӣ ва идорақунии самаранокии партовҳо дар муассасаҳои тиббӣ, ҳам дар соҳаи тандурустӣ ва ҳам берун аз он;
- вориднамони механизмҳои нисбатан самаранок барои таъмини бехатарӣ ва қобили қабули низоми оби нӯшқӣ ва санитария (корезӣ);
- оғоҳисозӣ ва боздошти усулҳои инкисифебаанда ба маводи индимиқробӣ бо ёрии чораҳои тандурустии ҷамъиятӣ;
- таъмини ҳамоҳангсозӣ ва воқуниш ба мушкилоти наздисарҳадии тандурустӣ, хусусан оид ба масъалаҳои марбут ба муҳоҷирон;
- ҷалби ҷома дар масъалаҳои таъвияти саломатӣ ва ташаққули тарзи ҳаёти солим дар доираи вориднамой ва татбиқи дастурамали «Ҳамкорӣ бо ҷома дар масъалаҳои саломатӣ».

132. Барои расидан ба ин мақсадҳо ва вазифаҳои пешбинӣшуда бодӣ амалҳои зерин ҷара карда шаванд:

- 1) тақмил ва ҷамъовари маълумот оид ба солимӣ ва ҳолати саломатии миллат тавассути бехтарқунии низоми назорат аз рӯи хизматрасоноҳои тандурустии ҷамъиятӣ;
- бо таваҷҷуҳи ҳоса ба иттилооти демографӣ аз нав дида баромадан ва муқаммалсозии саналҳои меъёрии ҳуқуқӣ барои бехтарқунии пешниҳодӣ маълумоти тандурустии ҷамъиятӣ;

- тахияи модели ислохоти марҳилавии низоми хисоботдихии тандурустии ҷамъиятӣ бо макссади пастикунии сарбории хисоботдихӣ, хисоботи коғазӣ ва хисоботдихии дукарата;

- таъмини ҳамгирии ҷамъоварии маълумот оид ба бемориҳои мушакхас ба низоми ягонаи иттилоотии тандурустӣ ва истифодаи маълумот барои тахияи ҷораҳои афзалитнок ва пешгирии бемориҳо;

- тахияи низоми назорати эпидемиологӣи фарол;

2) таъмини устуворнокии ва самаранокии Барномаи миллии иммунопрофилактика:

- таъмини устуворнокии маблағгузори барномаҳои иммунизатсия дар доираи маблағҳои бучети давлатӣ ба соҳаи тандурустӣ, аз он ҷумла бо назардошти вориднамоии вакцинаҳои нав дар тақвими миллии иммунизатсия;

- таъмини занҷираҳои бағалдисфати таъминот ва идоракунии самаранокии вакцинаҳо барои таъмини фарогии иммунизатсия;

- ҷамъоварӣ ва мониторинги маълумот, аз ҷумла низоми назорати эпидемиологӣ аз рӯи бемориҳои бо вакцина идорашаванда, барои истифодаи минбаъдаи онҳо барои кабули карорҳо дар асоси маълумоти дағленок;

- расидан ба фарогии бағалди иммунизатсия дар сатҳи миллий ва дар хама ноҳияҳо, аз ҷумла дар байни ғуруҳҳои нисбатан осебпазир аҳоли;

3) тақвияти нақши роҳбарӣ ва таълими Вазорати тандурустӣ ва хифзи иҷтимоии аҳоли дар бехтаркунии об, санитария ва бехдошти ва идоракунии самаранокии партовҳо дар муассисаҳои тиббӣ, ҳам дар соҳаи тандурустӣ ва ҳам берун аз он:

- гузаронидани тадқиқоти миллии ҳамачониба, барои мукаррар намулдани сатҳи заминавии об, санитария ва бехдошти дар муассисаҳои тиббӣ, аз ҷумла тақсимооти молиявӣ ва талабот;

- бозниди стандартҳои миллии мавҷудан пешгирии сироятҳои дохили беморхонавӣ ва тахияи стандартҳои санитарно-эпидемиологӣи назорат барои об, санитария ва бехдошти ва идоракунии самаранокии партовҳо дар муассисаҳои тиббӣ мувофиқи принсипҳои роҳбарикунандаи Созмони Ҷумҳурияҳои тандурустӣ;

- ҳамгирии талабот ва нишондиҳандаҳои об, санитария ва бехдошти дар низоми миллии аккредитатсияи муассисаҳои тиббӣ ва таъсиси механизмҳои амалкунанда барои тақвияти стандартҳо ва кодиҳо;

- таъмини маблағгузори муносиби ҷанбаҳои об, санитария ва бехдошти дар муассисаҳои тиббӣ;

4) вориднамоии механизмҳои нисбатан самаранок барои таъмини бехтарӣ ва қобили кабули низоми оби нушоки ва санитария (корезӣ):

- таъсиси низоми самараноки назорати давлатӣ аз рӯи сифати оби нушоки бо роҳи тақвияти иқтидор ва вориднамоии муносибатҳои ба баҳолиҳои хатарҳо асоснокшуда дар ҷаёҳои таҷрибавӣ;

- тахияи дастурамали миллии оид ба вориднамоии нақшаҳо оид ба таъмини бехтарии об;

- вориднамоии тартиби баҳолиҳои хатарҳо ва идоракунии омилҳои хатар дар хама марҳилаҳои хизматрасонии санитарӣ ва тахияи саналҳои меъёрӣ,

харитаи роҳҳо ва дастурамали методӣ оид ба амалгардонии нақшаҳо оид таъмини бехтарии санитарӣ;

- мустаҳкамнамоии шарикӣ ва ҳамкорӣ бо соҳаҳои таълими оби нушок ва санитарӣ ва пешбурди ҳамконтрасонии қори дигар тарафҳои манфиатло (аз ҷумла таъминкунандагони хизматрасонӣ) барои вориднамоии нақшаҳо оид ба таъмини бехтарии об ва нақшаҳо оид ба таъмини бехтарии санитарӣ;

5) боздошти устуворнокии инкишофёбанда ба маводи зиддимикробӣ бо ёрии ҷораҳои тандурустии ҷамъиятӣ:

- таъмини таъбиқи ҷораҳои зарурии эътино зарурӣ бо макссади боздошти устуворнокии инкишофёбанда ба маводи зиддимикробӣ;

- тақвияти нерӯи назорати истеъмоли ва устуворнокии ба мавод зиддимикробӣ;

- мукамалгосозии барномаҳои пешгирӣ ва назорати сироятҳо, инчунин дастурамали оид ба истифодаи маводи дорувории зиддимикробӣ дар муассисаҳои тиббӣ;

6) таъмини ҳамконтрасонӣ ва воқуниши ба мушкilotи наздисарҳади тандурустӣ, хусусан оид ба масъалаҳои марбут ба муҳоҷирон ва оилаи онҳо

- рушди муносибатҳои шарикӣ бо кишварҳои тавинот барои бехтаркунии дастрасии муҳоҷирон аз Тоҷикистон ба хизматрасонии пешгирикунанда ва тиббӣ;

- нисбати бемориҳои сироятӣ паҳнгардида, тахияи барномаҳои скрининг ва азнавравансозӣ барои муҳоҷирони баргашта ва оилаи онҳо, бо истифодаи муносибати ба ҳуқуқҳои инсон асосноктардида;

133. Натичаҳои мунтазира дар самти хизматрасонии тандурустии ҷамъиятӣ:

- устуворнокии ва самаранокии барномаҳои иммунопрофилактика таълими мешавад;

- муассисаҳои тиббӣ ба инфрасохтори муносиб дар соҳаи таълимоти об бехдошти ва санитарӣ дастрасӣ доранд;

- аҳоли ба оби нушокии тоза ва бехатар дастрасӣ дорад;

- хангоми кабули карорҳо дар самти тандурустии ҷамъиятӣ, тарафҳои манфиатдор аз маълумот оид ба вазъи саломатии аҳоли истифода мебаранд;

- муҳоҷирон/муҳоҷирони баргашта ба хизматрасонии асосии тандурустии ҷамъиятӣ дастрасӣ доранд;

- иттилоотнокии ҷомеа оид ба тарзи ҳаёти солим бағалд мешавад.

§12. Омодати ба ҳолатҳои факултета ва эътино ба ҳолатҳои факултета тандурустии ҷамъиятӣ

134. Хифзи аҳоли аз ҳолатҳои факултета дар соҳаи тандурустии ҷамъиятӣ ва таълими эътинозуд ва дуруст – вазифаи аввалиндараҷаи соҳаи тандурустӣ ва уҳдадории макомоти тандурустӣ мебошад.

135. Ҳолатҳои факултета дар соҳаи тандурустии ҷамъиятӣ метавонанд ба сабабҳои гуногун ба амал оянд, аз он ҷумла хуруҷи бемориҳои сироятӣ ва хатарнок барои ҳаёт, офатҳои табиӣ, ки бо хавфҳои табиӣ, оқибатҳо

дигаргуншавани иклим ва офатҳои техникӣ руҳ доданд, аз ҷумла ифлосшавани химиявии муҳити атроф ва партови радиатсионӣ.

136. Уҳдадорҳои байналмилалӣ Тоҷикистон оид ба идоракунии ҳолатҳои фавқулода дар соҳаи тандурустии ҷамъиятӣ, аз ҷумла Қоидаҳои тиббӣ санитарии байналмилалӣ (соли 2005) даъват менамояд, ки ба барҳамдиҳӣ ва идоракунии хатарҳои тандурустии ҷамъиятиро, ки ба пахншавии байналмилалӣ беморҳои алоқамандӣ доранд, муносидаат менамояд.

137. Стратегия ба бағалншавии омодабоши ва эътино соҳаи тандурустии ҷамъиятӣ ба ҳолатҳои фавқулода дар соҳаи тандурустии ҷамъиятӣ дар кишвар равона карда шудааст, ки тавасути иҷрои ҷунин назифроҳо ба даст меояд:

- таъсиси низоми ягона ва самараноки назорати санитарии эпидемиологӣ;

- бехтаркунии усулҳои назорат/назорати сироятӣ;
- бағалнкунии иқтисоди миллӣ дар самти ошкорнамоии бармаҳал, эътино, аз ҷумла эътинои фаврӣ, аз ҷумла бағалнкунии иқтисоди озмоишгоҳҳо;

- тақвияти мониторинг ва назорати хатарҳои рафторӣ, аз рӯи бехатарии маҳсулоти хӯрока ва омилҳои муҳити атроф, аз ҷумла нишондиҳандаҳои иҷтимоии саломатӣ ва ҷамъовариҳои маълумот барои қабули қарор дар асоси маълумоти дағделнок;

- тавсеаи ҳамкориҳои байнисоҳавӣ ва татбиқи Қоидаҳои тиббӣ санитарии байналмилалӣ;
- рушди ҳамкориҳо ва ҳамроҳангсозии амалҳо байни тарафҳои манфиатдор, аз ҷумла конунбаророн ва мусассисаҳои хифзи муҳити эист, таъминкунандагони хизматрасониҳои таъминот бо об ва обу қорезӣ.

138. Барои расидан ба ҳадафҳо ва вазифаҳои гузашташуда амалҳои зерин пешбинӣ шудаанд:

1) таъсиси низоми ягона ва самараноки назорати санитарии эпидемиологӣ;

- таҳияи ҳуҷҷатҳои метёри оид ба хама намудҳои фаролият, ки риояи метёроҳо ва қоидаҳои санитарии эпидемиологиро танзим менамояд;

- таъсиси низоми иттилоотӣ барои ҷамъоварӣ, қоркард, нигоҳдори ва муқобили маълумот байни сохторҳои зертобъ;

- таъсиси низоми самараноки назорати дағлатии сифати оби нӯшоки бо роҳи вориднамоии муносибатҳои ба баҳодихии хатар асоснок гардида;

2) бехтаркунии усулҳои назорат/назорати сироятӣ:

- таъмини сатҳи бағалди фарогири бо эмкунии бар зидди сироятҳои идорашаванда мувофиқи муқаррароти Барномаи миллии иммунопрофилактика;

- бехтаркунии ва дағтирии самараноки низоми назорати эпидемиологӣ беморҳои сироятӣ, аз он ҷумла беморҳои алоқамандӣ ба омилҳои обӣ;

- бехтаркунии низоми назорати эпидемиологӣ сироятҳои бо ваксина идорашаванда, инчунин зухуроти бағлидорути баъд аз эмкунии;

- бехтаркунии омодабозӣ, барҳамдиҳӣ ва кам кардани таъсири оқибатҳои ҳолатҳои фавқулода, ки сабаби онҳо офатҳои табиӣ мекӯшанд, инчунин офатҳои техногенӣ, бо ниғтироқи шарикони байналмилалӣ;

- ҳамгироии вазифаи Ҳадамоти дағлатии назорати санитарии эпидемиологӣ ҳолатҳои фавқулода дар низоми байналмилалӣ чорҳои эътиноӣ (иҷозатдиҳии озмоишгоҳҳои сайёр) ва гузаронидани омӯзишҳои яқини зерсохторҳои зиддиэпидемики сайёр;

- таҳияи стандартҳои нави озмоишӣ ва таҳкими иқтисод барои истифодаи стандартҳои мақур барои озмоишгоҳҳои химиявӣ, бактериялогӣ ва дигар озмоишгоҳҳо;

- вориднамоии ин стандартҳо барои озмоишгоҳҳо дар хама сатҳҳои бехатарии биологӣ;

- вориднамоии технологияҳои нави таъхисии инноватсионӣ дар таҷриба; 3) тавсеаи ҳамкориҳои байнисоҳавӣ ва татбиқи Қоидаҳои тиббӣ санитарии байналмилалӣ;

- тақвияти ҷанбаҳои алоқаманд ба таъхили чорабинӣҳои маҳсус ва риояи талаботи Қоидаҳои тиббӣ санитарии байналмилалӣ;

- тавсеаи ҳамкориҳои байнисоҳавӣ барои мониторинги фароли масъалаҳои беҳдошти инсон, муҳити атроф, бехатарии об ва маҳсулоти хӯрока.

5. МАБЛАҒГУЗОРИИ СТРАТЕГИЯ

139. Маблағгузориҳои Стратегияи мақур дар доираи маблағҳои ҳамасола аз ҳисоби бучети дағлатӣ барои соҳаи тандурустӣ ва хифзи иҷтимоии аҳоли пешбинӣшуда ва манбаъҳои дигаре, ки конунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, амалӣ карда мешавад.

140. Тақсимкунандагони асосии маблағҳои бучетӣ дар доираи ҳалди ниҳии маблағҳои барои онҳо пешбинишаванда барои соли дағлдори молиявӣ, таъмини иҷрои бандҳои дағлдори Стратегияи мақуро ба роҳ мекӯшанд.

6. МЕХАНИЗМИ МОНИТОРИНГ ВА НАТИҶАҲОИ ПЕШНИШИШАВАНДА

141. Мониторинг дар асоси назорати мунтазами нишондиҳандаҳои интихобгардида, ки ба стандарту талаботи байналмилалӣ ҷавобгу мекӯшанд ва ба иттилооти сифатнок боэътимод ва стандаргонидашуда вобастагӣ доранд, анҷом дода мешавад.

142. Мониторинги амалӣсозии Стратегияи мақур ба зиммаи Вазорати тандурустӣ ва хифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон воғузур мегардад.

143. Мониторинг ва баҳодихии Стратегияи мақур пайваста ва мунтазам дар намуди ҳисоботи солона амалӣ карда мешавад. Баҳодихӣ ҳамасола гузаронида шуда, дар Шарҳи солонаи яқини баррасӣ карда мешавад.

144. Ҳисобот оид ба мониторинг ва баҳодихии натиҷаҳои амалӣсозии Стратегия ва пешниҳодҳо барои муқаммағсозии чорабинӣҳо аз тарафи

Вазораги тандурусти ва хифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон якҷо бо шарикони рушд муҳокима гардида, тибқи тарғиби мукарраи гардида ба Хукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод карда мешавад.